

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
XIX. GENERACIJA
PEHOTA**

Zaključna naloga

**VODNA BOJNA SKUPINA (VBSK)
PRI VAROVANJU TABORIŠČA BEGUNCEV**

Kandidat: vod. Damijan Špelič
Mentor: ppk. Andrej Cestnik

Ljubljana, september 2008

POVZETEK

V svetu je veliko kriznih žarišč, kjer je največkrat prizadeto civilno prebivalstvo. Prisiljeni so, da zapustijo svoje domove, postanejo begunci ali pa notranje razseljene osebe. Naselijo se v begunskih taboriščih različnih karakteristik, kjer živijo vse do normalizacije razmer.

V skladu z mednarodnimi dogovori je fizično varovanje in varnost beguncev v rokah vlade države, v kateri so begunci oz. notranje razseljene osebe. Vlada tako poizkuša v sodelovanju z UNHCR zagotoviti optimalne okoliščine za zagotovitev varnosti beguncev.

V nekaterih primerih države in UNCHR tega niso sposobne, zato varovanje begunskih taborišč in pomoč pri oskrbi postane vojaška naloga. Vojska se pri varovanju in oskrbi beguncev ravna po navodilih UNHCR. Pred nalogo se mora ustrezno usposobiti, med izvajanjem naloge pa mora, ob sodelovanju z UNHCR, sodelovati tudi z nevladnimi organizacijami.

Vodna bojna skupina (v nadaljevanju VBSK) se lahko znajde na območju, kjer mora nuditi zaščito beguncev. Ob ustrezni usposobljenosti, opremljenosti in ustreznem številu strokovnjakov iz različnih enot je za tako nalogo tudi primerna. Sodeluje lahko pri postavitvi tabora za begunce, varovanju begunskega taborišča, postavitvi opazovalnic in kontrolnih točk, oskrbi beguncev in pri spremljanju konvojev pri transportu in oskrbi beguncev. Za ustrezno izvedbo opisanih nalog bi v VBSK (ob osnovnem motoriziranem vodu) bilo smiselno dodati še enoto vojaške policije (oddelek), zdravnika in bolničarja, inženirski oddelek, ter oddelek za oskrbo in prevajalca.

Varovanje taborišča mora biti zagotovljeno 24 ur. Naloge VBSK se razlikujejo glede na prostor, čas in število beguncev, ki so prisotni v begunskem taborišču. V primeru potrebe po angažiranju še ostalih skupin, ki bi jih VSBK pri svojem delu potrebovala, mora poveljnik VBSK oceno potreb pravočasno javiti v nadrejeno poveljstvo.

Glavna naloga VBSK pa seveda ostaja skrb za varnost in v sodelovanju z ostalim osebjem v taborišču tudi pomoč pri zagotavljanju dostojnega življenja znotraj begunskega taborišča.

KLJUČNE BESEDE:

begunci, begunsko taborišče, vodna bojna skupina, UNHCR, varovanje in oskrba, mirovne operacije

SUMMARY

In the world there are a lot of crisis areas where civilians are affected. Civilians are forced to leave their homes, to become refugees. In a lot of cases they settle in at refugee camps of various characteristics.

In conjunction with various international agreements the government of host state needs to provide physical protection and safety of refugees.

In some cases governments and UNHCR are unable to fulfill this important task so the army is called in to help. Army should be properly trained for such a task and it should cooperate as well with UNHCR as with nongovernment organizations.

Platoon battle group (PBG) can be sent to an area where it needs to provide protection of refugees. For this task PBG must be trained and equipped so it can help to set up a refugee camp and control points, help with transport and convoy protection. For efficient exercising of this tasks it would make sense to add into PBG also military police, medical care, engineers and a translator.

Protection of refugee camps must be provided 24/7. Tasks of PBG can vary because of geographical position, time, number of refugees, ... So it is of utmost importance that the commander of VBSK recognizes the need for other groups which could be helpful in performing tasks in the refugee camp, and that he reports his demands to headquarters on time.

Despite various tasks of VBSK the main objective still remains safety of refugees and help in enabling them as decent life as possible inside the refugee camp.

KEY WORDS:

refugees, refugee camp, platoon battle group - PBG, UNCHR, safety and supply, peace operations

KAZALO

POVZETEK.....	i
SUMMARY.....	ii
KAZALO.....	iii
1.UVOD.....	1
1.1. NAMEN IN CILJI NALOGE.....	2
1.2. HIPOTEZA.....	2
1.3. METODE DE LA.....	2
1.4. STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE.....	2
2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	3
2.1. BEGUNCI.....	3
2.1.1 Določanje statusa beguncev.....	3
2.1.2. Konvencija o statusu beguncev in Protokol o statusu beguncev iz leta 1967.....	3
2.1.3. Prenehanje statusa begunca.....	4
2.1.4 Prave in dolžnosti beguncev.....	4
2.2. NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE.....	4
2.3. VRNJENI BEGUNCI IN VRNJENE NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE.....	6
2.4. PROSTOVOLJNA VRNITEV OZ. REPATRIACIJA.....	6
2.5. BEGUNSKO TABORIŠČE.....	7
2.6. VODNA BOJNA SKUPINA.....	7
3. VLOGA VOJSKE V HUMANITARNIH OPERACIJAH.....	8
3.1. Nekateri problemi civilno vojaškega sodelovanja na operacijah v podpori miru.....	10
3.2. CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE V OZN IN NATU.....	12
3.2.1. OZN.....	12
3.2.2. NATO.....	13
4. BEGUNSKO TABORIŠČE.....	15
4.1. NAČRTOVANJE IN KARAKTERISTIKE BEGUNSKIH TABORIŠČ.....	15
4.1.1. Populacija.....	16
4.1.2. Lokacija.....	17
4.1.3. Trajanje nastanitve.....	17
4.1.4. Vhod in varnost.....	17
4.1.5. Žično ograjena taborišča.....	17
4.1.6. Vhod za vozila.....	17
4.1.7. Sprejemni center.....	17
4.1.8. Bivališča.....	18
4.1.9. Standardi za velikost bivalnega prostora.....	18
4.1.10. Šotori.....	19
4.1.11. Oskrba z vodo.....	19
4.1.12. Reka ali potok.....	19
4.1.13. Skladišče hrane.....	19
4.1.14. Razdelilnica hrane.....	20

4.1.15. Standardi za obroke hrane.....	20
4.1.16. Vloga žensk.....	20
4.1.17. Zdravstvene ustanove.....	20
4.1.18. Prostor za izolacijo bolnikov s prenosljivimi boleznimi.....	21
4.1.19. Stranišča.....	21
4.1.20. Šola.....	21
4.2. VARNOSTNI PROBLEMI V BEGUNSKIH TABORIŠČIH.....	23
4.3. PRISTOJNI ZA VARNOST V BEGUNSKIH TABORIŠČIH IN POSTOPKI ZA DOSEGO LE TE.....	24
5. VAROVANJE IN DELO VBSK V BEGUNSKEM TABORIŠČU.....	26
5.1. PRIPRAVA ZA IZVEDBO NALOGE.....	26
5.2. OMEJITVE.....	26
5.3. VZPOSTAVITEV TABORIŠČA.....	27
5.4. DELOVANJE TABORIŠČA.....	30
5.5. SPREMSTVO BEGUNCEV IN ZAVAROVANJE KONVOJEV S HUMANITARNO POMOČJO.....	32
5.6. DELO ČLANOV VBSK PRI VAROVANJU IN OSKRBI BEGUNSKEGA TABORIŠČA.....	34
6. ZAKLJUČEK.....	36
LITERATURA.....	38
IZJAVA O AVTORSTVU.....	39

1. UVOD

V svetu je problematika beguncev in notranje razseljenih oseb ena izmed resnih groženj nacionalne varnosti, tako držav iz katerih ti ljudje so, kakor tudi tistih, v katere se zatečejo. Glede na to, da je v svetu veliko kriznih žarišč, so oborožene sile držav vključene v raznorazne operacije v podporo miru, kjer izvajajo tudi humanitarne naloge.

Begunska taborišča so izpostavljena vedno večjim nevarnostim, saj so tarča številnih napadov najrazličnejših militantnih skupin oz. vojska zaradi dveh glavnih razlogov: ker se tam skrivajo uporniki ter zaradi tega, ker so tam življenjske potrebščine, ki jih določene militantne skupine ali vojske potrebujejo. Vse več vojska na operacijah za podporo miru se ukvarja s problemom varovanja begunskih taborišč, kjer varujejo tako begunce, kot humanitarne delavce in jim s tem omogočajo nemoteno delo. Glavna odgovornost za varovanje begunskih taborišč je v rokah države, v katerih so, vendar pa se velikokrat zgodi, da za varovanje niso sposobne, ali pa zaradi drugih razlogov tega ne izvajajo.

Z razvojem mirovniških operacij v obdobju po hladni vojni so posredovanja povečini postala operacije za uveljavljanje miru, ki jih je odobril Varnostni svet ZN v skladu s VII. poglavjem Listine. Ta mandat za 'širše ohranjanje miru' pomeni, da je za izpolnitev naloge možno uporabiti silo in da ni treba, da se vse strani strinjajo z misijo ali njeno izvedbo. Tako se pri današnjem protislovnem združevanju humanitarnih operacij z operacijami uveljavljanja miru od vojske ne zahteva, da ohranja status quo, temveč da ga ustvarja. To včasih evfemistično opisujejo kot vzpostavljanje 'pozitivnega varnostnega okolja', ki je potrebno, da civilne agencije varno in uspešno izpeljejo svoje operacije. S problematiko beguncev se skoraj povsod ukvarjajo Združeni narodi z Visokim komisariatom Združenih narodov za begunce (UNHCR), s katerimi vojske različni držav na kriznih žariščih tudi sodelujejo (do sedaj v Nikaragvi, Namibiji, severnem Iraku, Kambodži, bivši Jugoslaviji, Ruandi,...). Za pravočasno in pravilno reševanje problema beguncev na kriznih žariščih je potrebno razumevanje odnosa med vojsko in UNHCR, raznoraznimi nevladnimi organizacijami (v nadaljevanju ang. NGO) ter ostalimi prisotnimi v krizah. Združeni narodi oz. UNHCR imajo različne ustaljene procedure, ki so za uspešno izvedbo oz. reševanje humanitarnih kriz zelo pomembne, zato bi jih morala poznati tudi vojska.

Vojska ne more biti vsakomur vse. Ob ustrezni strukturi in napotitvi lahko zagotovi zaščito, komunikacije, logistično podporo, nujno zdravniško pomoč in evakuacijo ter preizkušene zmogljivosti za izvajanje koordinacije in razvoja. Vsi ti elementi so kritičnega pomena v najbolj zgodnjih fazah zapletenega odzivanja na krizne razmere. Tisto, česar vojska ne more učinkovito početi, pa je ponovna naselitev vračajočih se beguncev - in vojaki imajo pogosto zdrav odpor do policijskih nalog. Na splošno direktno posredovanje v okviru odpravljanja negativnih posledic ni najboljši način za uporabo vojske.

Predvsem pa vojaških enot v humanitarnih operacijah ni mogoče uporabiti ofenzivno, da bi 'izborile pot' konvojem za oskrbo. Vloga vojske mora biti po naravi obrambna: odvrnati oborožen napad in zaščititi neoborožene humanitarne delavce, če do napada pride. Vendar pa naj bi v normalnih razmerah vojska sama ne dostavljala pomoči.

Med izdelavo zaključne naloge sem se srečeval z velikim problemom, predvsem zaradi dostopa do literature s tega področja. Postopki varovanja begunskih taborišč namreč niso

opredeljeni v nobenem od meni znanih virov, zato sem na osnovi proučevanja številne literature in problemov v begunskih taboriščih poskušal sam opredeliti postopke in način varovanja ter pomoči pri oskrbi. V tej nameri sem morda bil preveč militarističen, vendar sem v obzir vzel le taborišča, v katerih varnostni problemi izhajajo tako iz notranjosti, kot iz okolice.

1.1. NAMEN IN CILJI NALOGE

Namen in cilj naloge je ugotoviti in razložiti potencialno sestavo in naloge VBSK, ki sodeluje pri varovanju taborišča beguncev. Glede na to, da VBSK pri nalogi varovanja taborišča ni sama, je pomembno razložiti tudi civilno-vojaška razmerja med udeleženci na operacijah v podpori miru, kakor tudi karakteristike in varnostne probleme v begunskih taboriščih.

1.2. HIPOTEZA

Tekom izdelave zaključne naloge bom poskušal dokazati naslednjo hipotezo:

- VBSK je ob ustreznem sodelovanju z UNHCR in nevladnimi organizacijami primerna za varovanje in reševanje varnostnih problemov v begunskem taborišču.

1.3. METODE DELA

Tekom izdelave zaključne naloge sem uporabljal naslednje metode družboslovnega raziskovanja:

- Z metodo *zbiranja in analize virov* sem si pridobil potrebno znanje in vpogled v problematiko, ki jo obravnavam.

- S pomočjo *deskriptivne (opisne) metode* sem opredelila temeljne pojme, ki so nujni za razumevanje naloge.

- Kasneje sem z *analizo in interpretacijo primarnih* (poročila mednarodnih organizacij, dokumenti posameznih držav) in *sekundarnih virov* (knjige in članki domačih in tujih avtorjev ter spletne strani) opredelil teoretična izhodišča za obravnavano temo.

1.4. STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Zaključne naloge je sestavljena iz treh glavnih delov. V prvem delu so obrazloženi osnovni pojmi, ki so za razumevanje samega problema zelo pomembni. V drugem delu so podane osnovne karakteristike begunskih taborišč in načela pri sodelovanju vojske z ostalimi odgovornimi za reševanje begunskih vprašanj v humanitarnih operacijah, varnostni problemi in nekatere rešitve teh. V tretjem delu je podano, kakšne naloge naj bi VBSK izvajala v begunskem taborišču, kako ga bi zavarovala in pomagala pri oskrbi, ter kako bi zavarovala evakuacijo beguncev v primeru nevarnosti.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 BEGUNCI

Begunci so osebe, ki se nahajajo zunaj države, katere državljanstvo imajo ali države, v kateri imajo stalno prebivališče. Razlogi, zakaj zbežijo iz svoje države so zelo različni, zato lahko opredelimo različne kategorije beguncev.

UNHCR navaja razloge, zaradi katerih osebe takoj postanejo pod njegovo zaščito in pridobijo status begunca. To so:

Slika 1: Znak UNHCR

- osebe, ki so priznane kot begunci po konvenciji Združenih narodov iz leta 1951, ki ureja status beguncev in njenim protokolom iz leta 1967;
- osebe, priznane kot begunci po konvenciji organizacije Zveze afriških držav iz leta 1969 in osebe, priznane kot begunci po načelih, ki so določeni v Cartagena deklaraciji;
- osebe, priznane kot begunci pri UNHCR skladno z njihovim statusom;
- osebe, predvsem v Evropi, ki jim je bila začasno priznana zaščita in se nahajajo v skupinah.

2.1.1 Določanje statusa beguncev

Begunce se lahko prepozna posamezno ali pa se kot begunce prizna celotno skupino. Pomembno je, da se pravilno določi status begunca na individualni osnovi, saj se ravno iz individualne osnove iskalcev azila določajo merila za njihove potrebe.

V nekaterih primerih je, zaradi določenih okoliščin, lahko razseljena večja skupina in njihove člane lahko posamezno opredelimo kot begunce, vendar v takšnih situacijah množičnih pritokov ne bi bilo praktično, da bi posameznike poskušali označiti kot begunce, saj so tudi zatočišča pripravljena za skupine, ki se jim prizna status begunca, pri čemer je jasno, da se vsak član skupine prizna kot begunec.

2.1.2 Konvencija o statusu beguncev in Protokol o statusu beguncev iz leta 1967

V Konvenciji o statusu beguncev se uporablja izraz »begunec« za vsako osebo, ki:

a) velja za begunca v skladu z dogovorom z dne 12. maja 1926 in 30. junija 1928 ali v skladu s Konvencijama z dne 28. oktobra 1933 in 10. februarja 1938, Protokolom z dne 14. septembra 1939 ali v skladu z Ustavo Mednarodne organizacije za begunce;

b) je zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred 1. januarjem 1951 in zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi njegove rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnega prepričanja, izven države, katere državljanstvo ima in ne

more ali zaradi takšnega strahu noče zahtevati varstva svoje države; ali oseba, ki nima državljanstva in je izven države, kjer je imela stalno prebivališče, pa se ne more ali se zaradi strahu pred takšnimi dogodki noče vrniti v to državo.

V konvenciji se »dogodki, ki so se zgodili pred 1. januarjem 1951« lahko razumejo kot:

a) »dogodki, ki so se zgodili v Evropi pred 1. januarjem 1951« ali

b) »dogodki, ki so se zgodili v Evropi ali drugod pred 1. januarjem 1951« in vsaka država pogodbenica bo ob podpisu, ratifikaciji ali pristopu k tej konvenciji dala izjavo, v kateri bo navedla, kateri pomen zgornjih besed zanjo velja zaradi obsega obveznosti, ki jih s to konvencijo prevzema.

Protokol o statusu beguncev pa dodaja, da se »/.../ glede na to, da konvencija o statusu beguncev, sestavljena dne 28. julija 1951 v Ženevi /.../ velja le za tiste osebe, ki so postale begunci zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred 1. januarjem 1951, glede na to, da so se po sprejemu konvencije zgodili dogodki, zaradi katerih je prišlo do novih beguncev in da ti begunci zato ne morejo biti zajeti s konvencijo /.../ » v prvem členu izpustijo besede »/.../ zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred 1. januarjem 1951 in /.../« in besede »/.../ kot posledica takšnih dogodkov.

2.1.3. Prenehanje statusa begunca

Konvencija se bo prenehala uporabljati za vsako osebo, na katero se nanašajo določila o uporabi izraza »begunec«, če:

1. je prostovoljno ponovno zaprosila za varstvo države, katere državljanstvo ima;
2. je glede na to, da je državljanstvo izgubila, to ponovno prostovoljno pridobila;
3. je pridobila novo državljanstvo in uživa varstvo države, katere državljanstvo je pridobila;
4. se je prostovoljno zopet nastanila v državi, ki jo je zapustila ali izven katere je živela v strahu pred preganjanjem;
5. so okoliščine, v zvezi s katerimi ji je bil priznan status begunca, prenehale obstajati in še naprej noče zahtevati varstva dežele, katere državljanstvo ima;
6. gre za osebo brez državljanstva in so okoliščine, zaradi katerih ji je bil priznan status begunca, prenehale obstajati ter se je zmožna vrniti v državo njenega stalnega prebivališča.

Ta konvencija se ne bo uporabljala za osebe, ki zdaj uživajo varstvo ali pomoč drugih organov ali agencij Združenih narodov (ZN), razen UNHCR.

Kadar bi takšno varstvo ali pomoč iz kateregakoli razloga prenehalo, položaj teh oseb pa ne bi bil dokončno urejen v skladu z resolucijami Generalne skupščine ZN, bodo te osebe že s samim nastopom takšne okoliščine v celoti upravičene do ugodnosti, ki jih zagotavlja ta konvencija.

Določbe te konvencije se ne bodo uporabljale za osebe, pri katerih obstajajo resni razlogi za domnevo:

1. da so storile zločin proti miru, vojni zločin ali zločin proti človečnosti, kot so določeni v mednarodnih instrumentih, ki določajo sankcije za ta kazniva dejanja;
 2. da so pred tem, ko so bile sprejete kot begunci, izven dežele, ki jih je sprejela kot begunce, storili hud nepolitičen zločin;
 3. da so krive za dejanja, ki so v nasprotju s cilji in načeli ZN.
- (<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf>)

2.1.4. Pravice in dolžnosti beguncev

Konvencija opredeljuje še naslednje pravice, dolžnosti in ugodnosti, ki jih imajo države podpisnice konvencije do beguncev ali begunci sami. Vsak begunec ima dolžnost do države, v kateri se nahaja, ravnati se po zakonih in predpisih, ki veljajo v tej državi. Države pogodbenice pa morajo uporabljati določbe te konvencije enako za vse, ne glede na raso, vero ali deželo porekla beguncev.

Osebni status beguncev se določi glede na pravo države njegovega prebivališča in begunci morajo imeti na ozemlju vseh držav pogodbenic prost dostop do sodišč. Begunci imajo pravico do opravljanja plačane zaposlitve in za njih ne veljajo omejitveni ukrepi pri zaposlovanju, če izpolnjujejo naslednje pogoje: da so v državi prebivali tri leta, da ima njihov zakonec državljanstvo države njihovega prebivališča (na to se ne more sklicevati, če je zakonca zapustil), da imajo enega ali več otrok, ki imajo državljanstvo države njihovega prebivališča ali če so bili teh omejitev že oproščeni.

V primeru omejevanja pri razdeljevanju proizvodov, ki jih primanjkuje, so begunci obravnavani enako kot domači državljani. Enako kot svoje državljane morajo države pogodbenice obravnavati begunce tudi v primerih dodeljevanja javne pomoči in podpore, pri plačah, socialnem zavarovanju in nadomestilih za smrt begunca, če je le-ta posledica delovne nesreče ter jim omogočiti osnovno izobraževanje.

Države morajo beguncem zagotoviti upravno pomoč, svobodo gibanja na njenem ozemlju in jim priskrbeti potne listine, če ne gre za ogrožanje nacionalne varnosti ali javnega reda. Za begunce veljajo enaki davki, pristojbine in takse kot za domače državljane. Če se begunec znajde nezakonito na ozemlju določene države, države pogodbenice ne uporabljajo kazenskih sankcij, če je begunec prišel neposredno z ozemlja, kjer sta bila ogrožena njegovo življenje in svoboda. Izgon begunca iz države pogodbenice je možen le, če za to obstajajo razlogi nacionalne varnosti ali javnega reda, vendar mu mora biti omogočeno, da predloži dokaze, ki ga razbremenjujejo krivde. Drugače pa države pogodbenice na noben način ne smejo zavrnil beguncev in jih poslati na ozemlje, kjer bi lahko bilo ogroženo njihovo življenje, razen v primeru, če je begunec pravnomočno obsojen in predstavlja nevarnost za to državo. Države pogodbenice morajo omogočiti asimilacijo in naturalizacijo beguncev.

(<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf>)

Države pogodbenice morajo sodelovati z Uradom visokega komisarja Združenih narodov za begunce in jim na njihovo zahtevo predložiti informacije o razmerah beguncev, izvajanju te konvencije in izvajanju zakonov, predpisov in uredb glede beguncev (http://www.unhcr-budapest.org/slovenia/index.php?option=com_content&Itemid=59&task=view&id=104).

2.2 NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE

Notranje razseljene osebe predstavljajo kategorijo oseb oz. skupino oseb, ki so bile prisiljene zapustiti svoje domove ali prostore stalnega prebivališča kot posledica oboroženega konflikta, situacije splošnega nasilja, kršenja človekovih pravic, naravnih in drugih katastrof, ki jih je povzročil človek in niso prečkali meja svoje države.

Osebe torej, ki bi v primeru, da bi zapustile svojo državo, državo državljanstva ali stalnega prebivališča, potrebovale zaščito UNHCR, vendar so razseljene znotraj države. UNHCR jim organov OZN. Notranje razseljeni tako dobivajo pomoč in zaščito UNHCR neposredno ali v primeru, ko pomagajo beguncem ali vrnjeni populaciji. Zaradi tega je v praksi zelo težko točno ločiti posamezne skupine teh oseb (begunci, vrnjeni begunci, notranje razseljeni, vrnjeni notranje razseljeni).

V zadnjih letih se je tako UNHCR srečeval z osebami, ki:

- a) niso prečkale mednarodnih meja, to so notranje razseljene osebe,
- b) z begunci, ki so se vrnili domov (vrnjeni) in so bili kratek čas lahko razseljeni znotraj svoje države, ker se niso mogli zaradi določenih razlogov vrniti na svoje predvojno prebivališče,
- c) osebe, ki so se srečevale z razseljenostjo ali kakšnim drugim tveganjem zaradi oboroženega konflikta (tudi v primeru BiH)

2.3 VRNjeni BEGUNCI IN VRNjene NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE

Vrnjeni begunec je oseba, ki se je vrnila v svojo državo ali v skupnost, iz katere izhaja.

Vrnjena notranje razseljena oseba pa je oseba, ki je bila razseljena na ozemlju lastne države in se je vrnila na svoje prejšnje prebivališče.

2.4 PROSTOVOLJNA VRNITEV OZ. REPATRIACIJA

Prostovoljna vrnitev oz. prostovoljna repatriacija pomeni prostovoljno in svobodno vrnitev beguncev v državo državljanstva oz. državo, iz katere izhajajo, varno in z dostojanstvom. Prostovoljna repatriacija je, kadar razmere dopuščajo vrnitev v varnih in dostojnih okoliščinah, označena kot najboljša rešitev za begunce, saj jim omogoča, da zopet vzpostavijo življenje v družinskem krogu, pod zaščito in oskrbo svoje države. To pomeni tudi, da prenehajo dobivati mednarodno zaščito in se ponovno reintegrirajo v skupnost in državo, iz katere izhajajo.

Prostovoljna repatriacija torej temelji na svobodni odločitvi beguncev in je lahko organizirana (kadar poteka pod pokroviteljstvom UNHCR ali vlade) ali spontana (ko se begunci vračajo na lastno pest, sami in imata UNHCR in vlada majhen vpliv na proces vrnitve). Ocena celotne prostovoljno vrnjene populacije se izvaja na podlagi popisa v državi azila in državi vrnitve. Statistika prostovoljno vrnjenih predstavlja le delno sliko vseh vrnitev beguncev, saj se nekateri begunci, ki jim je bil priznan status azila, vrnejo v državo izvora, preden so razmere ugodne za vrnitev in to privede do notranje razseljenosti po vrnitvi, kar pa še otežuje načrtovanje.

Najboljši scenarij je, da se begunci začnejo vračati, ko se konflikt konča, ko se vrne psihična varnost, ko so mine odstranjene in niso kršene človekove pravice. Svobodno se odločijo za vrnitev na podlagi vedenja o razmerah v njihovi državi.

V realnosti pa je na žalost velikokrat tako, da sta zaščita in pomoč, ki ju ima na voljo država azila, nezadostni in pomanjkljivi. Begunci morajo izbrati vrnitev domov v upanju, da so se razmere izboljšale od takrat, ko so zapustili svoje domove. Vrnitev v takšnih okoliščinah prinaša veliko tveganje, da bodo vrnjeni begunci še drugič prisiljeni zapustiti svoje domove. UNHCR zato poskuša, da bi bili izpolnjeni vsaj osnovni varnostni kriteriji za vrnitev. V primeru, ko so vrnitve spontane in brez pomoči, UNHCR vseeno poskuša pomagati, kolikor je mogoče.

2.5. BEGUNSKO TABORIŠČE

Begunsko taborišče je začasno zgrajen kamp s strani Združenih narodov (UNHCR), humanitarnih organizacij (Rdeči križ) ali nevladnih organizacij za sprejem beguncev. Organizacija, varnostni problemi in ostale zadeve v taboriščih so opisani v nadaljevanju. (http://sl.wikipedia.org/wiki/Begunsko_tabori%C5%A1%C4%8De)

2.6. VODNA BOJNA SKUPINA

Vodna bojna skupina je začasna namenska skupina, ki jo formiramo v procesu bojnega oblikovanja (iz nabora sil različnih rodov) za izvedbo točno določene naloge, znotraj skupine je opredeljeno poveljniško razmerje – poveljnik vodne bojne skupine ima operativno kontrolo (OPCON), po končani aktivnosti pa se pridodani elementi vrnejo v svoje formacijske enote. Bistvo uveljavljanja tega načina organiziranja sil je usklajen učinek proti sovražniku, združevanje pa povzroča učinke, ki se medsebojno dopolnjujejo ali krepijo. Vodna bojna skupina je začasno formirana enota, sestavljena za izvedbo namenskih nalog, ki so časovno omejene. Oblikuje se na podlagi povelja iz ene ali več enot. Jedro VBSK v SV tvori pehotni (gorski, motorizirani), mehanizirani vod, kateremu se glede na nalogo pridodaja potrebno število enot nivoja oddelka ali skupine.

VBSK seveda sama ni zmožna varovanja in oskrbe taborišča v katerem je več tisoč ljudi, zato je zelo pomembno, da ta dobro uskladi in sodeluje z ostalimi pristojnimi za reševanje begunskih problemov (seveda po navodilih UNHCR).

Za varovanje in pomoč pri oskrbi begunskega taborišča bi VBSK morali pridodati še sanitetni oddelek z zdravnikom, inženirski oddelek, oddelek za oskrbo in oddelek vojaške policije. Seveda pa je zelo dobro, da imamo s sabo tudi prevajalca. Poveljnik VBSK mora pred izvedbo naloge uskladiti delo VBSK z ostalimi civilnimi organizacijami, tekom delovanja taborišča pa mora biti vseskozi v stiku z vodji teh organizacij. V nadaljevanju bom opredelil za kaj naj bi skrbeli posamezni deli VBSK.

Motoriziran vod lahko uporabimo za :

- varovanje med izdelavo bivališč in ostale infrastrukture,
- pomoč pri postavljanju bivališč v kolikor to dopuščajo varnostne razmere,
- pomoč pri izdelavi opazovalnih stolpov,
- pomoč pri postavitvi varnostne ograje,
- patroljiranje v taborišču in v okolici,
- dostavi humanitarne pomoči,

- spremstva beguncev v primeru evakuacije taborišča,
- spremstev konvojev humanitarne pomoči,
- varovanje taborišča,....

Inžinerijski oddelek:

- razminiranje,
- izdelava bivališč, ograje okoli taborišča, zemeljska dela, opazovalni stolpi,.....
- obnavljanje infrastrukture,...

Oddelek vojaške policije:

- skrbi za red in varnost znotraj taborišča,
- izvaja pregled oseb, ki vstopajo v taborišče (za ženske je to ženska pripadnica),
- izvaja pregled vozil,
- sankcionira kršitelje,...

Oddelek za oskrbo:

- pomaga pri razdeljevanju hrane,
- v kolikor ima sredstva lahko dovaža hrano in vodo, kuha,...

Naloge članov VBSK se razlikujejo glede na prostor, čas, varnostne probleme in število beguncev, ki so prisotni v begunskem taborišču. V kolikor bi se pojavila potreba po angažiranju še ostalih skupin (zračna obramba v primeru letalskih napadov, protioklepni oddelek, RKBO enoto,...), ki bi jih VBSK pri svojem delu potrebovala, bi poveljnik VBSK to moral oceniti in pravočasno javiti v nadrejeno poveljstvo. VBSK mora ob sodelovanju z ostalim osebjem v taborišču poskrbeti za varnost in kolikor toliko dostojno življenje do konca krize.

Značilnost VBSK je torej njena nestalna sestava, ki izhaja iz potreb, katere narekuje naloga. Jedro MOTV (motoriziran vod) ima lahko pridodano eno ali več podenot nivoja oddelka ali skupine, ki so logistično odvisne enote. Za logistično zagotovitev se opirajo na logistično enoto bataljona, iz katerega izhajajo, v nekaterih primerih pa na logistično enoto nadrejenega poveljstva.

3. VLOGA VOJSKE V HUMANITARNIH OPERACIJAH

Pojem Operacije v podporo miru (Peace Support Operatinos - PSOs) je sprejet v široko uporabo in opisuje aktivnosti pri reševanju kompleksnih humanitarnih kriz. PSOs so multi funkcionalne operacije, zasnovane na principu nepristranskosti, v skladu s sklepi VS OZN ali OVSE, in vključujejo vojaško silo, diplomacijo in humanitarne organizacije. Končni cilj vsake operacije je doseči dolgoročno politično stabilnosti ali kako drugo specificirano stanje. Pod tem pojmom razumemo različne vrste mirovnih operacij kot so: ohranjanje miru, uveljavljanje (vsiljevanje) miru, vzpostavitev miru, izgradnja miru, preprečevanje konfliktov in humanitarne operacije.

Vse vojaške operacije se izvajajo znotraj določenih omejitev, ki jih nalaga pravo o oboroženih spopadih. Vojaške aktivnosti se v Operacijah v podporo miru razlikujejo od ostalih predvsem v nepristranskem odnosu vojaške komponente do vseh sprtih strani. Vojaške sile morajo prvenstveno vzpostaviti varno okolje v katerem bodo lahko civilne organizacije in agencije ponovno vzpostavile infrastrukture, potrebne za vzpostavitev trajnega miru. Delovanje vojaških sil je tako odvisno predvsem od stopnje sprejemanja ali ne sprejemanja določil mirovnega načrta, ki jo kažejo sprte strani.

Pri pripravah na vzpostavitev operacije moramo upoštevati, kaj razumevamo pod uspešnostjo operacije in kateri dejavniki lahko vplivajo na to ter katere splošne naloge se lahko postavijo pred nas.

V kompleksnih kriznih operacijah se velikokrat zgodi, da ni ne vojaško posredovanje ne humanitarna akcija nadomestilo za politično rešitev krize, kar v večini primerov pomeni, da

Slika 2: Pogovor z begunci je zelo pomemben

postanejo akterji reševanja zelo nesrečni. Narava vojske je da doseže določen cilj, za katerega se usposablja in uri, ki pa v kriznih območjih zaradi različnih interesov ni viden takoj oz je šele čez nekaj let.

Glede opredelitve vojaških vlog pri podpori humanitarnim operacijam je treba narediti še veliko. Uporaba sile, pomen soglasja pri operacijah uveljavljanja miru in medsebojni odnos med tema dvema dejavnikoma bodo še naprej povzročali nelagodje med vojsko in njenimi civilnimi partnerji.

Med dejavniki, ki položaj zapletajo, so:

- prisotnost vojaških enot največjih vojaških sil,
- vloge in zmogljivosti najpomembnejših regionalnih organizacij ter
- odnosi med mednarodnimi, regionalnimi, vladnimi in nevladnimi organizacijami.

Sodelovanje med agencijami in organizacijami se mora začeti na najvišjih ravneh. Sodelovanje od spodaj navzgor, ki je skoraj v celoti odvisno od prehodnih osebnosti, je krhko, epizodno in kratkega veka.

Sodelovanje od spodaj navzgor, ki je skoraj v celoti odvisno od prehodnih osebnosti, je krhko, epizodno in kratkega veka. Znanje, pridobljeno na najbolj neposredni ravni, je le redko prenosljivo na novo misijo, četudi v njej sodelujejo izkušeni ljudje. Običajno se sodelovanje na novi misiji, kljub skupni vsoti izkušenj članov različnih organizacij in agencij, razvija zelo počasi.

V konfliktih, ki jih želi mednarodna skupnost rešiti, so predsodki in kulturni konflikti pogosto osrednjega pomena. Zato uvažanje lastnih podobnih konfliktov ni ne profesionalno ne izvedljivo. Če naj vojska nastopa v humanitarnih operacijah, morajo njeni morebitni partnerji

jasno razumeti njene zmogljivosti in omejitve.

To je najbolj učinkovito mogoče doseči s pomočjo izobraževanja, usposabljanja in izgradnje odnosov. To je najboljši način, da presežemo razlike do te mere, da bodo podobnosti porajale sodelovanje in ne tekmovanje.

V demokraciji vojska ne oblikuje politike, temveč jo izvaja. Če politiki in diplomaciji ne uspe rešiti tovrstnih vprašanj, se morajo civilni in vojaški delavci s temi izzivi spopasti na ulicah in na območjih sporov. To ni majhna zahteva. Brez odnosov, ki temeljijo na sočutju in zaupanju, pa je celo nemogoča.

3.1. Nekateri problemi civilno vojaškega sodelovanja na operacijah v podporo miru

Današnje vojaške operacije se odvijajo v zelo kompleksnem okolju. Vojska, civilne in humanitarne organizacije se vsak dan srečujejo z vedno večjim obsegom nalog. Vojska se vedno večkrat sreča z nalogami, ki po svoji naravi niso nujno »vojaške«. To je povzročilo potrebo po urejanju področja civilno-vojaških odnosov, predvsem sodelovanja med vojsko in humanitarnimi organizacijami. Ta proces je največkrat poimenovan ravno z izrazom civilno-vojaško sodelovanje (Civil–Military Cooperation = CIMIC).

Po drugi svetovni vojni so Združeni narodi kreirali veliko število pomembnih humanitarnih pogodb in protokolov in jih tudi izvedli, vključujoč tudi univerzalno Deklaracijo o človeških pravicah leta 1948. Naslednjega leta so bile podpisane Ženevske konvencije. Leta 1951 so Združeni narodi sprejeli Konvencijo o beguncih. Od takrat je bilo podpisanih več kot 100 drugih sporazumov in pogodb, ki zadevajo humanitarno pomoč in človekove pravice. Značilnost številnih različnih nevojaških delovanj v zadnjem desetletju je, da so morale vojske delovati z naraščajočim številom nevladnih in mednarodnih organizacij, ki so delale s prizadetim prebivalstvom. Vojske so se konfrontirale s "kulturnim prepadom" v razumevanju, kako naj poveljniki delujejo skupaj s temi agencijami in organizacijami. Eden od vodilnih problemov v obvladovanju t.i. kulturnega prepada je, da imajo vojske in nevladne organizacije različno nalogo, različna merila učinkovitosti, različne linije poveljevanja in pogosto drugačno pot pri izvajanju nalog. Tipično za vojske je, da težijo k izvajanju nadzora nad teritorijem zaradi sicer kratkoročnega zagotavljanja varnega okolja. Na drugi strani morajo nevladne organizacije delovati desetletja v smislu preseganja razvojnih problemov, kot so revščina, človekove pravice, bolezni, lakota, ipd.

Vojske počasi razumevajo, da so nevladne organizacije dolgoročni akterji in da so njihove izkušnje lahko izjemno koristne. Vojska mora sprejeti, da nevladne organizacije večkrat potrebujejo samo njihov prostor za delovanje in da je potrebna neka oblika usklajevanja, pa čeprav ta samo določa kateri prostor je ta. Učinkovito sodelovanje bo imelo močan vpliv na uspeh misije.

Za uresničitev teh prizadevanj in naporov bi bil lahko operativni center za civilno vojaško sodelovanje ena od najbolj učinkovitih platform, s katero bi lahko vojaški elementi in civilna nasprotna stran delovali bolj učinkovito skupaj na terenu. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je v ameriški literaturi definiran kot: ad hoc organizacija, ponavadi ustanovljena s strani pristojnega bojnega poveljnika ali podrejenega poveljnika združenih sil, z namenom pomoči pri usklajevanju aktivnosti angažiranih vojaških sil in drugih agencij, nevladnih

organizacij, zasebnih prostovoljnih organizacij in regionalnih in mednarodnih organizacij. Nimajo stalne strukture, njihova velikost in sestava pa sta odvisna od situacije.

Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je mišljen kot točka zблиževanja za različne udeležence v operaciji in ne kot poveljniško mesto.

Je kot tržnica, kjer je informacija valuta in kjer se projekti, usluge in proizvodi izmenjujejo (http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_57.pdf)

Problemov sodelovanja vojske s civilnimi organizacijami je še kar nekaj pomembno pa je omeniti še odnose vojakov z mednarodnimi nevladnimi organizacijami, ki so večkrat omejeni z različnimi razlogi:

- Problemi izhajajo iz različne organizacijske kulture med obema skupinama. Vojaška je vertikalna, kjer je treba brezpogojno spoštovati linijo poveljevanja. Pri mednarodnih nevladnih organizacijah je horizontalna, kjer je pristojnost članov zelo velika.

- Slabo sodelovanje mednarodnih nevladnih organizacij z vojsko je lahko posledica njihovega strahu, da bodo videni na eni strani in bo s tem ogrožena njihova varnost, bojijo se represalij, če bi lokalni prebivalci razumeli njihovo delo povezano z vojsko, ki je videna, kot da simpatizira z eno stranjo.

- Nezaupanje je lahko posledica slabih izkušenj iz preteklosti. Izkušnje z vojaki, ki prihajajo iz manj liberaliziranih držav, kjer tudi sami nedemokratično vodijo državo ali imajo znotraj nje odločilno vlogo, so pri določenih pripadnikih mednarodnih nevladnih organizacij povzročili nezaupanje v vojsko.

- Zaradi velikega povečanja števila mednarodnih nevladnih organizacij - v Ruandi 1990 je bilo 109 mednarodnih nevladnih organizacij, v Bosni 1996 pa 1700, se zadeve ne izboljšujejo, prej komplicirajo, saj s številom mednarodnih nevladnih organizacij raste število subjektov, s katerimi je potrebno delati, večje število pa lahko pomeni tudi večje število nekvalitetnih mednarodnih nevladnih organizacij, ki se znajdejo na terenu.

- Veliko število manjših mednarodnih nevladnih organizacij je sicer dobro seznanjenih z lokalno situacijo, a imajo pomanjkanje administrativne sposobnosti vodenja financ s katerimi razpolagajo, ali pomanjkanje sposobnosti za usklajevanje svojega dela z drugimi organizacijami. Primer - vojska organizira brezplačen letalski prevoz, vendar mednarodna nevladna organizacija ni sposobna pravočasno dostaviti tovora, kar se je večkrat zgodilo.

- Mednarodne nevladne organizacije imajo večkrat tudi tendenco tekmovanja za vire in lahko izvedejo aktivnosti, ki so nasprotne višjemu cilju misije. Tako lahko ena mednarodna nevladna organizacija, ki ne sledi usklajevanju z vojsko, dela nekaj na svojo roko in s tem ruši napore usklajevanja vojske z ostalimi mednarodnimi nevladnimi organizacijami. Pri tem se pri vojski večkrat vrine občutek, da vse mednarodne nevladne organizacije sodijo v isti koš. Nameni mednarodnih nevladnih organizacij niso vsi humanitarni. Organizacija Children Relief iz Katarja, katere hiša se je nahajala v neposredni bližini glavnega poveljstva KFOR, se je odkrito ukvarjala z obveščevalno dejavnostjo, za kar je KFOR do skrajnosti poostril varnostne ukrepe, še posebej, ker je enotam KFOR takrat grozil tudi Bin Laden s svojimi terorističnimi akcijami.

3.2. CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV IN NATU

Ker se današnje vojaške operacije odvijajo v zelo kompleksnem okolju kjer se vojska, civilne in humanitarne organizacije vsak dan srečujejo z vedno večjim obsegom nalog bom v nadaljevanju opisal civilno vojaško sodelovanje v organizaciji Združenih narodov in v Natu. Vojska se vedno večkrat sreča z nalogami, ki po svoji naravi niso nujno »vojaške«. To je povzročilo potrebo po urejanju področja civilno-vojaških odnosov, predvsem sodelovanja med vojsko in humanitarnimi organizacijami.

3.2.1. Združeni narodi

V 21. stoletju se fokus mednarodnega kriznega upravljanja vedno bolj spreminja iz ohranjanja miru (angl. *peacekeeping*), ki pomeni ohranjanje statusa quo, v izgradnjo miru (angl. *peacebuilding*), ki pa se ukvarja s procesom tranzicije. Operacije Združenih narodov po letu 1989 so bile po svoji naravi večinoma operacije za izgradnjo miru, saj je bila njihova glavna naloga implementacija primernega mirovnega procesa (www.trainingforpeace.org/pubs/accord/civmil2005.pdf).

Kompleksne mirovne operacije Združenih narodov so običajno sestavljene iz naslednjih komponent:

- posebni predstavnik generalnega sekretarja (Special Representative of the Secretary-General SRSG), ki je odgovoren za preprečevanje konflikta, vzpostavitev miru in za vsesplošno upravljanje mirovne operacije;
- enota za ohranjanje miru (Peacekeeping Force – PKF), ki je odgovorna za vzpostavitev varnega okolja;
- humanitarni koordinator (Humanitarian Coordinator – HC), ki je odgovoren za usklajevanje humanitarnih dejavnosti različnih humanitarnih agencij ZN, mednarodnih in nevladnih organizacij;
- civilna policija (Civilian Police – CIVPOL), ki je odgovorna za nadzor lokalnih policijskih enot ali v nekaterih misijah, odvisno od mandata, tudi za zagotavljanje reda in miru;
- enota za človekove pravice (Human Rights Unit – HR), ki je odgovorna za nadzorovanje spoštovanja človekovih pravic ter za izobraževanje in svetovanje o človekovih pravicah in
- razvojni fond ZN (UN Development Fund – UNDP), ki je odgovoren za vodenje dolgoročnega okrevanja in rekonstrukcije.

Da bi zagotovili skupno delovanje vseh teh različnih komponent kot ene integrirane misije, moramo uporabiti mehanizme in postopke civilno-vojaškega usklajevanja za lažje usklajevanje, podporo, skupno načrtovanje in nenehno izmenjavo informacij med njimi.

Civilno-vojaško usklajevanje Združenih narodov (UN Civil Military Coordination – UN CMCoord) se nanaša na koordinacijske mehanizme in postopke, ki jih uporablja sistem ZN oziroma jih v operacijah ohranjanja mira Združenih narodov uporabljajo humanitarne in razvojne agencije Združenih narodov.

Postopke Združenih narodov za humanitarno-vojaško usklajevanje lahko strnemo v šest operativnih načel za uporabo vojaških sredstev v humanitarnih operacijah :

- 1) Odločitev za uporabo vojaških sredstev mora sprejeti humanitarna organizacija in ne politična oblast in mora temeljiti izključno na humanitarnih kriterijih.
- 2) Vojaška sredstva naj bodo uporabljena le tam, kjer ni primerne civilne alternative in le, če z vojaškimi sredstvi lahko zadostimo humanitarnim potrebam, torej le, če so ta sredstva edinstvena in se jih da najhitreje zagotoviti, vendar mora biti njihova uporaba zadnja možnost.
- 3) Humanitarna operacija, ki uporablja vojaška sredstva, mora obdržati svoj civilni značaj in naravo, operacija mora ostati pod oblastjo in nadzorom humanitarne organizacije zadolžene za to operacijo, vojaška sredstva pa morajo na zunaj delovati čim bolj civilno.
- 4) Države, ki zagotovijo oz. priskrbijo vojaško osebje za podporo humanitarne operacije, se morajo strinjati in spoštovati načela humanitarne organizacije, ki je odgovorna za njihovo premestitev.
- 5) Množičnemu vključevanju vojaškega osebja v neposredno dostavljanje humanitarne pomoči se je treba izogibati.
- 6) Kakršnakoli uporaba vojaških sredstev ne sme vplivati na mednarodni in multilateralni karakter humanitarne operacije..

Z operacijami za ohranjanje miru se znotraj Združenih narodov ukvarja Oddelek za operacije za ohranjanje miru (Department of Peacekeeping Operations – DPKO). Ta je septembra 2002 izdal dokument z naslovom Civil Military Coordination Policy (UN DPKO 2002), kjer je definiral pojem civilno-vojaško usklajevanje ter opredelil osnovna doktrinarna načela civilno-vojaškega usklajevanja. Civilno-vojaško usklajevanje je definirano kot sistem interakcije, ki vključuje izmenjavo informacij, pogajanja, rešitev sporov, skupno podporo in načrtovanje na vseh nivojih med vojaškimi elementi in humanitarnimi organizacijami, razvojnimi organizacijami in lokalnim civilnim prebivalstvom za doseganje ciljev Združenih narodov (http://www.un.org/Depts/dpko/milad/oma/DPKO_CMCOORD_Policy.pdf).

Civilno vojaško-usklajevanje Združenih narodov se torej nanaša na vse aktivnosti v operaciji (izmenjava informacij, pogajanja, medsebojna podpora, načrtovanje) za zagotavljanje neprekinjenega procesa usklajevanja in povratnih informacij, za usklajevanje aktivnosti med komponentami ZN v operaciji in drugimi komponentami na območju operacije in za doseganje integrirane mirovne operacije. Iz vidika operacij Združenih narodov za izgradnjo miru je torej razvidno, da se humanitarne politike in usmeritve Združenih narodov za civilno-vojaško usklajevanje osredotočajo izključno na humanitarno dimenzijo civilno-vojaškega usklajevanja.

3.2.2. Nato

Slovenija kot polnopravna članica Nata je prav tako dolžna spoštovati načela Nata v Operacijah za podporo miru.

Ključna dokumenta, ki urejata področje civilno-vojaškega sodelovanja v Natu, sta dokument MC-411/1 in AJP-9 (Allied Joint Publication). Julija 2001 je Severnoatlantski svet sprejel

spremenjeni dokument MC 411/1. Namen tega dokumenta je vzpostavitev Natove vojaške doktrine o civilno-vojaškem sodelovanju, dokument AJP-9 pa daje izhodišča za načrtovanje in izvajanje civilno-vojaškega sodelovanja za podporo v operacijah, vključujoč Natove vojaške sile. Dokument AJP-9 so do leta 2002 priznale vse članice Nata.

MC 411/1:

Po tem dokumentu ni vsako sodelovanje med civilnimi organizacijami in vojsko definirano kot civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC – Civil-Military Cooperation). Civilno-vojaško sodelovanje je del civilno-vojaških razmerij (CIMIR – Civil Military Relations). Postavi se vprašanje, kateri so še drugi elementi civilno-vojaških razmerij in kako jih Nato razlikuje od civilno-vojaškega sodelovanja. Doktrina MC 411/1 prepozna tri dodatne dele civilno-vojaških razmerij: civilno krizno načrtovanje (Civil Emergency Planning – CEP), vojaška pomoč v humanitarnih krizah (Military Assistance in Humanitarian Emergencies – MAHE) in podpora države gostiteljice (Host Nation Support – HNS).

Civilno krizno načrtovanje (Civil Emergency Planning – CEP) se nanaša na zaščito in podporo domačemu prebivalstvu v primeru vojne. Te dejavnosti niso civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC).

Vojaška pomoč v humanitarnih krizah se nanaša na primere, ko so vojaške sile v uporabi in pod vodstvom civilne organizacije. Če pomoč ni del Natove vojaške operacije, potem se to ne smatra kot CIMIC. To je npr. v primeru naravnih nesreč in drugih kriz. Pomoč, ki pa se zahteva v podporo vojaški operaciji, pa je civilno-vojaško sodelovanje. Na splošno lahko rečemo, da Natova doktrina o civilno-vojaškem sodelovanju definira vojaško sodelovanje v nalogah, ki so nevojaške narave.

Podpora države gostiteljice (Host Nation Support – HNS) pa se nanaša na podporo države, v kateri ali iz katere se misija izvaja. Med podporo države gostiteljice in civilno-vojaškim sodelovanjem obstaja le tanka meja, kajti v doktrini je zapisano, da HNS skrbi za civilno in vojaško pomoč v obliki materialne, storitvene, administrativne podpore silam, CIMIC pa poskrbi za koordinacijo in povezovanje s civilnimi viri. Civilno-vojaško sodelovanje torej ni enako podpora države gostiteljice, ampak se med seboj dopolnjujeta. Razlikovanje civilno-vojaškega sodelovanja od preostalih delov civilno-vojaških razmerij nam torej pokaže, kako ozko definira Nato civilno-vojaško sodelovanje. Po Natu ima civilno-vojaško sodelovanje čisto podporno funkcijo, ki pomaga do uspešnega zaključka vojaške operacije.

Civilno-vojaško sodelovanje je podporni in integralni del operacij. Da bi zagotovili podporo na najboljši možni ravni, doktrina razlikuje naloge CIMIC na treh različnih ravneh življenjskega cikla operacije:

- a) Pripravljalna faza (pre-operational): pripadnikom civilno-vojaškega sodelovanja se predstavi stanje na območju misije, značilnosti civilnega prebivalstva, politična in kulturna zgodovina ... Priprave vključujejo tudi izobraževanje in usposabljanje.
- b) Operativna faza (operational): glavna naloga civilno-vojaškega sodelovanja je zagotoviti sodelovanje na območju misije s ciljem omogočiti poveljniku misije dosego zastavljenih ciljev.
- c) Faza tranzicije (transitional): v zadnji fazi pa sledi predaja vseh civilnih zadev v roke priznanih, zakonsko postavljenih oblasti. Nato deli naloge civilno-vojaškega sodelovanja glede na tri bistvene funkcije:
 1. Civilno-vojaško povezovanje
 2. Podpora civilnemu okolju
 3. Podpora silam.

Civilno-vojaško povezovanje teži k vzpostavitvi potrebne koordinacije s civilnimi telesi za pomoč in podporo načrtovanju in izvajanju operacije. Koordinacija bi namreč morala biti vzpostavljena, še preden se operacija dejansko začne. Namen civilno-vojaškega povezovanja je zagotoviti pripravljenost in sposobnost zavezništva, da se pravilno in pravočasno odziva. Vzpostavitev, razširitev in ohranitev koordinacije so predpogoj za ostale funkcije civilno-vojaškega sodelovanja. Še ena naloga civilno-vojaškega povezovanja pa je vzdrževati podporo prebivalstva, mednarodnih in nevladnih organizacij.

Podpora civilnemu okolju se nanaša na interakcijo s civilnimi telesi med vojaško operacijo. V operacijah je potrebno ogromno vojaške podpore, na primer v obliki informacij, materiala in opreme, komunikacij in transportne opreme. Nato se zaveda vedno bolj zabrisane meje med civilnimi in vojaškimi nalogami. Vendar pa je izrecno poudarjeno, da morajo pri odločanju o podpori v obzir vzeti politične, civilne in vojaške dejavnike in da mora odločanje potekati na najvišji možni ravni. V doktrini pa je tudi zapisano, da se bo to dejansko upoštevalo le takrat, ko bo to nujno potrebno za dokončanje vojaške misije.

Podpora silam se ukvarja s situacijami, ki zahtevajo civilno pomoč silam. Odstavek 106c v dokumentu AJP-9 poudarja, da se je treba v okoliščinah delne odvisnosti od dejavnikov, kot je civilna podpora, izogibati civilnemu nadzoru vojaške operacije.

(<http://www.nato.int/ims/docu/AJP-9.pdf>)

Zelo pomembno je, da je Nato sposoben prevzeti tudi nevojaške naloge v primeru, da le teh ne more opraviti civilna organizacija, ker v nasprotnem primeru to lahko povzroči nesprejemljiv vakuum, ki ga ne more zapolniti nobena druga civilna organizacija. Če Nato ne bi sprejel teh humanitarnih nalog, bi to lahko ogrozilo lokalno prebivalstvo, obstajati pa mora tudi načrt prenosa teh nalog na za to pristojne civilne avtoritete takoj, ko je to mogoče.

4. BEGUNSKO TABORIŠČE

4.1. NAČRTOVANJE IN KARAKTERISTIKE BEGUNSKIH TABORIŠČ

Vsako begunsko taborišče se razlikuje glede na situacijo. Določene stvari v begunskih taboriščih so skupne povsod po svetu, zanje pa obstajajo tudi določeni standardi. Vsak izmed nas si seveda želi, da bi v primeru, da ga doleti kaj podobnega, bil deležen najboljše možne pomoči in kolikor se da normalnih razmer za življenje. V večini primerov namreč ni možna primerna izgradnja vseh kapacitet, ker so se begunci že naselili. V tem primeru gledamo

Slika 3: Begunsko taborišče

predvsem na to, kako zadeve, ki tam so, izboljšamo, ali pa se odločimo, da bomo določeno število ljudi naselili drugje.

Tekom vzpostavitve begunskih taborišč se ponavadi zgodi, da so se begunci na določeno območje spontano že naselili, ali pa da za to namenjene organizacije izberejo prostor, kamor se bodo. Dobro načrtovanje pri slednji možnosti je zelo pomembno, kajti le tako lahko preprečimo, da pride do kaosa.

Velikokrat se zgodi, da se begunci integrirajo v lokalno populacijo. Za primerjavo naj podam nekaj prednosti in slabosti vzpostavitve taborišča ter prednosti in slabosti integracije beguncev v lokalno populacijo.

Prednosti taborišča:

- nudi bivališče in varnost,
- bolj koristno kot začasna rešitev,
- lažje je oceniti in nadzirati večje število ljudi, jim zadovoljiti potrebe in spremljati zdravstveno stanje,
- nekatere osnovne usluge je lažje organizirati (npr. delitev hrane, cepljenja,...),
- omogoča boljšo preglednost in obrambo,
- lažje je planirati repatriacijo.

Pomanjkljivosti taborišč:

- prenatrpanost poveča možnosti izbruha nalezljivih bolezni,
- odvisnost od zunanje pomoči, neavtonomnost,
- družbena izoliranost,
- majhna možnost za samopreskrbo z določenimi sestavinami in pridelavo le teh,
- varnostni problemi v taboriščih,
- ni dolgoročna rešitev.

Prednosti integracije

- povečajo možnost mobilnosti beguncev, lažji dostop do hrane in dela,...,
- spodbuja begunsko zmožnost za preživetje,
- možnost, da begunci sami pridejo do določenih kapacitet(voda, hrana,..),
- povečana je možnost, da se begunci kasneje lažje vključijo in si uredijo socialno in ekonomsko življenje.

Slabosti integracije:

- težje je nadzirati ljudi, kar lahko povzroči izbruh bolezni,
- izvajanje programov pomoči je bolj kompleksno, zahteva pa veliko znanje o lokalni situaciji,
- velika je verjetnost, da bodo begunci destabilizirali lokalno skupnost v katero se naselijo, kar pa lahko vodi v velike napetosti.

(<http://msf.org.au/refugeecamp/html/learnmore/shelter/index.htm>)

4.1.1. Populacija

Slika 4: Žrtve so največkrat otroci

Število ljudi v določenem taborišču je odvisno od razsežnosti krize. V primeru velike krize se trudijo, da na enem mestu ni naseljenih več kot 20.000 ljudi, saj je manjša taborišča lažje nadzirati, ko pride do varnostnih problemov, nevarnosti požara ali pa širjenja bolezni.

4.1.2. Lokacija

Taborišča so ponavadi locirana na varnem, predvsem na robovih mest, stran od meja držav, predvsem pa na območjih daleč od vojnih žarišč ali področij z minami. Taborišča naj bi bila zaradi odtekanja vode postavljena na nekoliko dvignjenem terenu, kakor tudi izven močvirnatih področij zaradi insektov in s tem povezanimi boleznimi.

4.1.3. Trajanje nastanitve

Begunska taborišča so seveda namenjena kot začasna rešitev za bivanje, dokler se razmere, od koder so begunci prišli, ne umirijo in imajo ti možnost vrnitve na domove. Organizatorji taborišč pa morajo obvezno računati na to, da bodo begunci tam kar nekaj dlje, kot je bilo sprva predvideno, saj se to zgodi zelo pogosto (npr. v Albaniji so begunci iz Kosova živeli 3 mesece, medtem, ko so begunci iz Somalije v Keniji že od leta 1991, palestinski begunci pa živijo v Libanonskih taboriščih že več kot 50. let,...).

4.1.4. Vhod in varnost

V glavnem je za varnost v taboriščih odgovorna lokalna vlada, ki varuje kamp s pomočjo policije in vojske oz. varnostnikov. Varnost je še posebej problematična v taboriščih, ki niso ograjena. Ker begunci nimajo dosti lastnine, so problemi predvsem zaradi zagotovitve osebne varnosti ljudi in preprečevanja kriminala (posilstva, grdo ravnanje,...). Taborišča naj bi bila civilne institucije, vendar se vlade pogosto pritožujejo, da se tam zadržujejo uporniški vojaki in tihotapci z orožjem.

4.1.5. Žično ograjena taborišča

V nekaterih primerih vlada države, v kateri se taborišče nahaja, vztraja pri tem, da so begunci ograjeni in da nimajo stika z lokalnim prebivalstvom, saj s tem pa preprečijo marsikatero nevšečnost. Npr. na Tajskem begunci ne morejo v taborišče in iz njega brez posebne dovolilnice, ki jo da vlada. Nekatera taborišča pa so seveda odprta (npr. v Pakistanu je taborišče zelo podobno vasi, le da so tamkajšnji «prebivalci» begunci iz Afganistana).

4.1.6. Vhod za vozila

Taborišča morajo biti dostopna z vozili skozi vse leto. Znotraj samega kampa morajo ceste nuditi dostop tako do glavne infrastrukture, kot so zdravstvene postaje, skladišč hrane in ostalih skladišč,...prav tako pa morajo ceste oz. poti povezovati in omogočati dostop za vzdrževalce vseh kapacitet v taborišču. Med samimi nastanitvenimi objekti oz. šotori ponavadi ni poti temveč so tam le pešpoti, ki naj bi bile dobro vzdrževane.

4.1.7. Sprejemni center

Ko begunci pridejo v taborišče, se odpočijejo in gredo v sprejemni center, kjer jih registrirajo. Registracija je zelo pomembna zaradi evidence o tem, kdo je v kampu (koliko moških, žensk, otrok pod 5 let, nosečih), kajti le na tak način lahko pristojni izpolnijo oziroma zadovoljijo potrebe beguncev. Vsakemu izmed beguncev se da registracijski dokument, s katerim dokazujejo bivanje v taborišču, hkrati pa jim služi kot nekakšen bon za hrano. V tam centru

prav tako dobijo obrok hrane in ostale potrebne stvari, kot so odeje, obleka, posoda, ... Prav tako se v tem centru vsakemu izmed beguncev razložijo pravila v taborišču (kdo je odgovoren za določene stvari, kakšna so pravila, kaj od njih pričakujejo), v nekaterih primerih jih v tem centru tudi zdravstveno pregledajo in jih napotijo v enega izmed točno določenih prostorov. Ta center se po navadi nahaja ob samem vhodu v taborišče.

4.1.8. Bivališča

Bivališča za begunce so ponavadi narejena iz materialov, ki so prisotni na območju samega taborišča (les, veje, glina, opeka...). Kadar ni možno zagotoviti ustreznih bivališč, so begunci primorani k temu, da si jih ustvarijo sami, s pomočjo za to zadolženih ljudi (predstavnikov UNHCR, nevladnih organizacij, vojske,...).

Bivališča morajo imeti prostore za gretje in kuhanje, če pa to dopuščajo vremenske razmere, so le - ti na prostem.

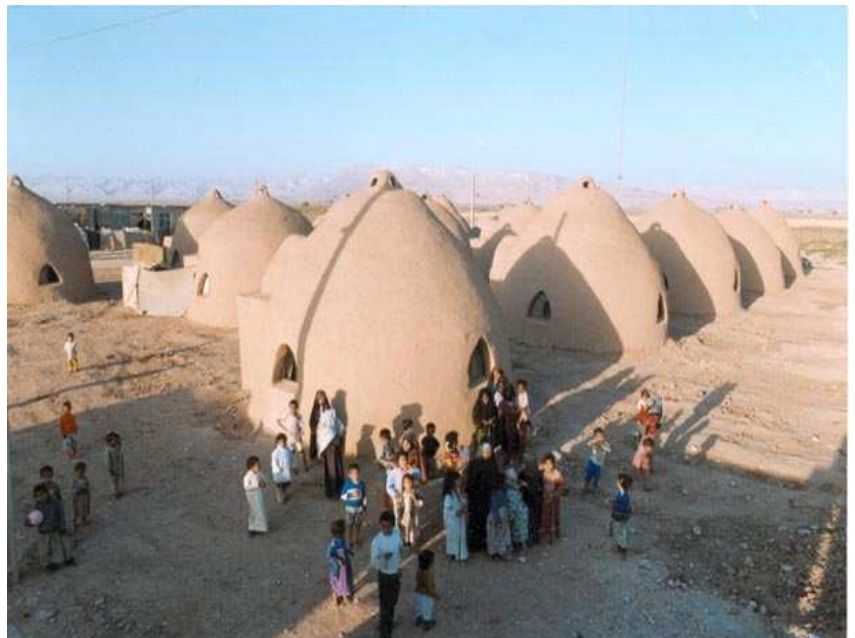
4.1.9. Standardi za velikost bivalnega prostora

Minimalni bivalni prostor je 3,5 m² na osebo v toplih krajih, kjer je kuhanje omogočeno izven bivališč, pa vse od 4,5 do 5,5 m² v območjih, kjer je potrebno kuhanje in pranje zagotoviti znotraj bivališč. V primeru velike krize je lahko tudi več ljudi na manjšem

Slika 5: zelo enostavno bivališče, ki nudi le zaščito pred soncem,

prostoru. Minimalni razmik med bivališči naj bi bil 2 metra. Prav tako je potrebno urediti stranišča za večje število ljudi, ki jih skopljemo, zraven pa pustimo lopato za zasutje in seveda vodo za umivanje.

Slika 6: Bivališče iz materiala za daljše bivanje

4.1.10. Šotori

Slika 7: Ko ni drugega, postavimo šotore

V primeru, da na območju taborišča ni materiala za izgradnjo bivališč, za bivališča poskrbijo določene organizacije. Šotori morajo biti vsaj tako veliki, da lahko begunci na celotnem območju šotora tudi stojijo. Na dnu šotora naj bi bile plošče oziroma les. Maksimalen čas bivanja v šotorih naj bi bil od dveh do treh let. Šole, skladišča in ostala infrastruktura, naj bi prav tako bila vključena v šotorski kompleks.

4.1.11. Oskrba z vodo

Na območju taborišča, naj bi bil vsaj en vodnjak na vsakih 200 do 250 beguncev. Bivališča naj ne bi bila oddaljena od oskrbovalne postaje z vodo več kot 100 metrov. Minimalna količina vode, ki naj bi jo dobil vsak begunec, je 3,6 litrov na osebo na dan. Ta količina s v primeru, da je krizno območje v tropskih krajih, poveča na 9 litrov na osebo na dan.

Slika 8: Delilnica vode

4.1.12. Reka ali potok

Nekatera taborišča se nahajajo v bližini rek ali potokov in lahko begunci to vodo uporabljajo za pitje in pranje, v kolikor je seveda dovolj čista. Kadar to ni možno, se voda dostavlja s cisternami.

4.1.13. Skladišče hrane

Hrana se ponavadi skladišči v velikem šotoru, ki služi kot skladišče. Skladišče naj bi bilo zaradi varnosti in bližine dostopa za dostavo nameščeno blizu administrativnih pisarn. Skladišča hrane naj bi bila po možnosti tudi primerno ohlajena.

4.1.14. Razdelilnica hrane

Prostori, kjer je razdelilnica hrane, naj bi bili ustrezno veliki, da lahko sprejmejo večje število beguncev. Kadar je beguncev več kot 5000, pa naj bi te bile na večih točkah v taborišču. Begunci hrane ne dobivajo vsak dan, temveč jo na teh točkah le dvignejo za teden ali celo mesec vnaprej. Taborišče naj bi bilo organizirano tako, da ljudje dvigujejo hrano v različnih dneh, tako da se izognejo vrstam oziroma koasu.

4.1.15. Standardi za obroke hrane

V UNHCR obstajajo določeni standardi glede obrokov hrane, ki se jim poskušajo čim bolj približati: kalorij 2.200 g, proteinov 71 g in maščob 48g. V primeru, da tem standardom dalj časa ni zadoščeno, lahko pride do podhranjenosti. Za UNHCR pomeni 15 odstotna podhranjenost populacije v begunskem taborišču resen problem, ki ga poskušajo čim prej rešiti.

4.1.16. Vloga žensk

Slika 9: Vloga žensk je zelo pomembna

Vloga žensk je v begunskem taborišču še posebej pomembna prav zaradi hrane. Prostovoljci in ostali v taborišču, naj bi hrano dajali predvsem ženskam, ki jo nato tudi pripravljajo. Prav tako jo le te delijo s starejšimi, bolnimi in otroci. Iz izkušenj so namreč dognali, da v kolikor dajo hrano moškim, jo ti največkrat prodajo oz. zamenjajo za kaj drugega (npr. v Bosni je ameriška vojska skušala beguncem pomagati tako, da so jim hrano metali iz letal. Problem je bil, ker so pakete vrgli daleč od taborišč in so do njih prišli le mladi moški, ki so hrano bodisi zadržali zase, ali pa so jo zamenjali ali prodali. Prav tako so ugotovili, da je bolje, če dajo beguncem sestavine za pripravo obrokov kot gotove obroke.

4.1.17. Zdravstvene ustanove

Humanitarne organizacije ponavadi organizirajo zdravstveno varstvo za begunce. Ponavadi je organiziran zdravstveni center, zraven tega pa še posamezne zdravstvene postaje na vsakih 3000 do 5000 ljudi. V kolikor je taborišče postavljeno na dolgi rok in je naseljenih več kot 200000 ljudi, je tam še bolnica, kjer se nudi pomoč težjim bolnikom. V zdravstvenih centrih lahko begunci dobijo nujno potrebna zdravila, tam potekajo cepljenja in reševanje malo težjih primerov, medtem, ko zdravstvene postaje rešujejo le manjše težave.

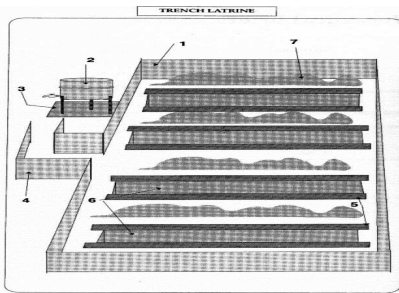
Slika 10: Zdravstveno osebje pomaga beguncem

4.1.18. Prostor za izolacijo bolnikov s prenosljivimi boleznimi

V begunskem taborišču mora biti prostor, ki je namenjen izolaciji bolnikov s prenosljivimi boleznimi. Ta prostor mora biti nujno ločen od ostalih zdravstvenih ustanov. Do izbruha nalezljivih boleznih pride največkrat zaradi neurejenih razmer, okužene hrane ali vode. Najpogostejša bolezen med begunci je kolera, zaradi katere umre več kot 50 odstotkov okuženih ljudi, ki niso hitro zdravljeni.

4.1.19. Stranišča

Idealno bi bilo, da bi bilo eno stranišče za družino, vendar pa je izdelava stranišč odvisna od geoloških, kulturnih in klimatskih pogojev. Pomembno pri izdelavi stranišč je, da ne smejo biti blizu izvirov vode in blizu delilnic hrane, da ne privlačijo insektov in da omogočijo vsaj minimalno intimnost. Stranišča naj ne bi bila od bivališč oddaljena več kot 50 metrov, kajti v nasprotnem primeru jih ljudje ponavadi ne uporabljajo.

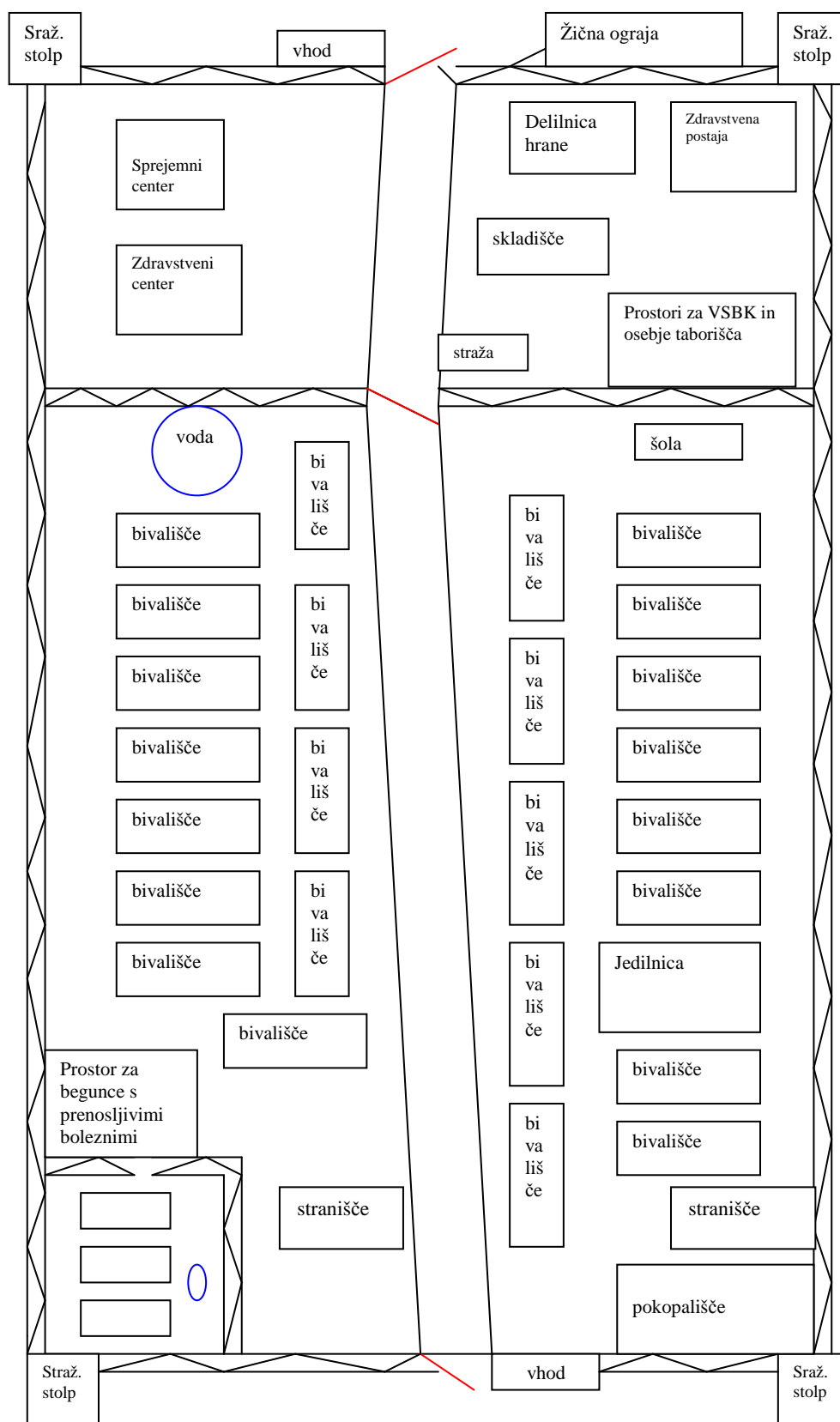
Slika 11: Primer stranišča

4.1.20. Šola

Humanitarna organizacija Save the Children v begunskih taboriščih ponavadi skrbi, da se otroci izobražujejo, kajti le tako se lahko kasneje vključijo v normalno življenje. Za izobraževanje otrok se zavzemajo takoj ob ustanovitvi taborišča. Šola oz organizirano izobraževanje naj bi bilo na vsakih 5000 beguncev.

(vse povzeto po: <http://www.cbc.ca/news/background/refugeecamp/>)

Slika 12: Načelna shema begunskega taborišča (avtor)

4.2. VARNOSTNI PROBLEMI V BEGUNSKIH TABORIŠČIH

V svetu je vse več begunskih taborišča, kjer so v nevarnosti tako begunci, kot prostovoljci, ki tam delajo. Seveda pa so v nevarnosti tudi tisti, ki živijo ob teh taboriščih. Tendence gredo v smer, da se zaradi vedno večjega števila napadov na begunska taborišča, vse več vlaga in razmišlja o varovanju le teh. Zelo pomembno pri vsem tem je, kje so postavljena, kako so postavljena ter kdo in kako postavlja sistem varovanja. V svetu obstajajo trije glavni problemi varovanja begunskih taborišč zaradi :

- a) naskokov, obkolitev in napadov raznih oboroženih skupin, uporniških skupin ter drugih,
- b) nasilja in zastraševanja skupin izven in znotraj taborišč,
- c) nered in odsotnost zakonov privedeta do kriminala in podobnih problemov.

a) Naskoki, obkolitve in napadi raznih vojska, uporniških skupin ter drugih oboroženih skupin so zelo velika nevarnost za begunska taborišča. V svetu je veliko primerov, ki kažejo na to, da so begunska taborišča pogosto tarča artilerijskega in raketnega obstreljevanja (taborišče v vzhodnem Zairu so velikokrat napadle ruandske vladne sile, izraelska vojska pogosto vdre v palestinsko begunsko taborišče na jugu Gaze ...), letalskih napadov (turško letalstvo je velikokrat obstreljevalo kurdska taborišča v severnem Iraku,..), naskokov uporniških skupin (sudanska taborišča v severni Ugandi), do posilstev žensk, odtujitve avtomobilov, jemanja talcev (taborišče v vzhodni Keniji, kjer so somalski begunci). Ko so napadena taborišča, niso v nevarnosti samo tisti, ki so v taboriščih, temveč tudi tisti, ki živijo v neposredni bližini.

Begunska taborišča so ponavadi tarča napadov iz dveh glavnih razlogov:

- ker se tam velikokrat skrivajo vojaki, ki jih želi zajeti in uničiti bodisi stran, kjer je begunsko taborišče, bodisi stran, iz katere ti prihajajo. Ti vojaki med begunci predstavljajo veliko grožnjo, za to, da postane taborišče militarizirano ter da se pripravljajo na bojna delovanja. Prav tako prisotnost vojakov v taborišču pomeni veliko nevarnost za to, da izpodkopljejo civilno oblast, kar lahko vodi v to, da taborišče pade pod politični in vojaški vpliv. Ostali begunci so v takšnih taboriščih v veliki meri v slabšem položaju in pogostokrat tarča nasilja in zastraševanja.
- Begunska taborišča so v veliki meri nebranjena viri resursov kot je hrana, prevozna sredstva in humanitarne pomoči, med drugim pa tudi ljudi, ki jih lahko na silo uporabijo za boj, za prisilno delo, prostitucijo in talce.

V zadnjih letih se je pojavil še tretji razlog za napade na begunska taborišča. Vlade, vpletene v interne in regionalne konflikte, so napade na begunska taborišča vključila v vojaško strategijo, da slabijo in demoralizirajo nasprotnike z izvajanjem etničnega čiščenja. To je bilo vidno tudi na Kosovu, kjer je takšno taktiko izvajal Milošević, podobno pa je tudi v Sudanu ter drugod, kjer se napada civiliste za doseg vojaških ciljev. Taborišča so še posebej ogrožena takrat, ko se nahajajo blizu meja ali na občutljivih mestih. Tudi, če taborišča niso direktno napadena, so begunci izpostavljeni bombardiranju ali pa minskim poljem.

b) Nasilje in zastraševanja skupin izven in znotraj taborišč

V veliko taboriščih so begunci tarča zastraševanja, nasilja in mučenja s strani najrazličnejših skupin ali posameznikov. To počnejo tako drugi begunci, ki uporabljajo nasilje zaradi etničnih konfliktov, političnih pritiskov. Prav tako pa je velikokrat opaženo, da izvajajo fizične zlorabe, izsiljevanja in posilstva varnostniki v samih taboriščih z namenom, da določene ljudi od tam izženejo. Do nesoglasja pogosto prihaja tudi med begunci in lokalnim prebivalstvom in sicer ponavadi izven taborišč zaradi nezadovoljstva lokalnega prebivalstva s prisotnostjo beguncev.

c) nered in odsotnost zakonov

Tretji razlog za nestabilnost in s tem povezanimi varnostnimi vprašanji v taboriščih je nered in odsotnost zakonov. Obstajata dva glavna razloga, zakaj do tega pride:

- predvsem v začetni fazi, takoj po prihodu beguncev v taborišče, ko so le ti zaradi izgube doma in bližnjih v večini primerov čustveno na dnu, se zelo poveča možnost za nasilje in zločine. Zraven tega pa so ljudje veliko bolj dovzetni za to, da se vključijo v raznorazne militantne skupine in skupine organiziranega kriminala.
- Prestopki ostanejo v veliki meri nekaznovani, ker v začetni fazi formiranja taborišč, tam še ni ustreznih institucij in postopkov, ki bi to preprečili. Zaradi tega taborišča velikokrat postanejo območja za trgovanje z drogami, trgovino z ljudmi, organiziranega kriminala, prodaje orožja in drugim, vse pa je povezano z nasiljem. Humanitarna pomoč v takšnih situacijah pristane v rokah tistih, ki v tem ilegalnem početju najbolj prevladujejo. Tako kot v ostalih družbah z visoko kriminaliteto tudi v teh primerih najbolj nastradajo nedolžni ljudje. Prisotnost orožja (tudi, ko je skrito) zaostri razmere tudi izven taborišč, kajti zafrustrirani in zdolgočaseni mlajši moški se v veliki meri odločijo za delo v kriminalnih skupinah ali pa raznih vojskah. (http://web.mit.edu/cis/www/migration/pubs/rrwp/4_safety.html)

4.3. PRISTOJNI ZA VARNOST V BEGUNSKIH TABORIŠČIH IN POSTOPKI ZA DOSEGO LE TE

Sika 13: Pregled na vhodu je zelo pomemben

Odgovornost za varovanje taborišč je v domeni bodisi gostujoče države(vlade) ali pa UNHCR. V skladu z mednarodnimi dogovori (Konvencija o beguncih, mednarodno vojno pravo,...) je fizično varovanje in varnost beguncev v rokah vlade, v kateri so begunci, ta pa mora v sodelovanju z UNHCR zagotoviti varnost le teh. Glede na te sporazume morajo taborišča ostati civilna, bojavniki razoroženi, prav tako pa morajo biti oddaljena od meja oz kriznih žarišč. V veliko primerih za varnost v »urejenih« gostujočih državah v taboriščih in izven njih skrbi vojska ali pa policija, v

veliko primerih pa gostujoča država (kamor se zatečejo begunci) tega ni sposobna ali pa to dela zelo slabo.

Glede na varnostne probleme, ki se pojavljajo v begunskih taboriščih, bi bilo potrebno zaradi vzpostavitve varnosti izvesti naslednje postopke:

- Borce je potrebno razorožiti in demobilizirati ter jih ločiti od beguncev,
- Taborišča morajo biti in ostati nemilitarizirana območja brez orožja
- Taborišče mora biti locirano ali predstavljeno na varno oddaljenost od meje države in konfliktnih območij,
- V taborišču mora vladati red in zagotovljeno mora biti spoštovanje pravil in zakonov

Zaradi vse večjih težav pri zagotavljanju varnosti beguncev je v zadnjem obdobju prišlo do razvoja različnih strategij za zavarovanje beguncev. Seveda se pri tem poraja veliko vprašanj v zvezi s človekovimi pravicami, vendar pa bi po mojem mnenju morala biti prva varnost. Ena izmed takšnih strategij, ki sem jo zasledil v literaturi, se imenuje »predvsem varnost-Safety First Strategy. Po tej strategiji bi se morali biti postopki in reagiranje UNHCR tako v pripravah kot v krizah bolj osredotočiti na varnost in varovanje beguncev. Taborišča bi morala biti locirana, vzpostavljena in zavarovana do te mere, da bi omogočila varnost beguncev, tam zaposlenih, ljudi v okolici ter da bi bilo omogočena neovirana dostava humanitarne pomoči. Istočasno bi moralo biti zagotovljeno spoštovanje človekovih pravic in ostalih pravic beguncev. Edini način po tej strategiji je, da za varnost skrbijo enote, ki so za to usposobljene in imajo mandat in možnost za to.

Strategija Safety First vključuje različne elemente v odvisnosti od potreb in specifičnosti sprejemnega prostora, vendar je tukaj bistveni element dobro izurjena enota, ki je sposobna vzpostaviti varnost. Za to naj bi bila namenjena posebna enota za varovanje taborišča, ki je sposobna že pred in tekom trajanja taborišča identificirati in reševati varnostne probleme. Naloge te enote so naslednje:

- razorožitev in demobilizacija bojevnikov in njihova ločiti od ostalih beguncev,
- vzdrževanje taborišča kot cone brez orožja (weapon-free zones),
- po potrebi prestavitev taborišča na varna območja stran od meje ali pa na varno področje,
- zagotovitev reda in discipline tako v taborišču, kot v okolici le tega.

Planiranje strategije za varnost v taborišču mora vključevati tako fazo prihoda in odhoda beguncev, kakor tudi obdobje nepredvidenih ter nevarnih dogodkov. Tega pred vse številčnejšimi napadi na begunska taborišča niso počeli. Za ta namen so narejeni t. i. Načrti za nepredvidene dogodke (contingency plan), ki jih naredijo določene skupine ljudi iz ZN (UN country teams) in so redno nadgrajeni in osveženi. Tem ljudem so ponavadi dodane še naslednje komponente: predstavniki oblasti in vojske, predstavniki lokalne skupnosti, svetovalec za usposabljanje varnostnih enot in osebje za nadzor spoštovanja človekovih pravic. Naloge t. i. Načrta za nepredvidene dogodke:

- določitev kdo bo odgovoren za varnost v taborišču, kdo bo te enote oz. enoto usposabljal in nadzoroval,

- določitev lokacije taborišča s poudarkom na varnosti, možnosti logistične oskrbe, sodelovanje z okolico,....
- odločitev kako bodo ločeni bojavniki od beguncev in kje se bodo nahajali.

Najnevarnejša faza za varovanje je med in tekom prihoda beguncev v taborišče, ki ponavadi traja le nekaj tednov. Zato je v tej fazi potrebno poskrbeti za to, da taborišče demilitariziramo in naredimo čimbolj civilnega ter da ločimo bojavnike od ostalih beguncev, kajti tako lahko rešimo dva problema: taborišča ne bodo videna kot prostor, kjer se skrivajo bojavniki in zato ne bodo napadena, ker pa v njih ne bo bojavnikov oz. vojakov se lažje zagotavlja red in disciplina. Z demilitarizacijo taborišča je doseženo tudi to, da se lahko bolj posvetimo tretjemu problemu, ki je ropanje in napadi skupin za pridobitev dobrin v taborišču. (http://web.mit.edu/cis/www/migration/pubs/rwp/4_safety.html)

5. VAROVANJE IN DELO VBSK V BEGUNSKEM TABORIŠČU

5.1. PRIPRAVA NA IZVEDBO NALOGE

Pred izvajanjem nalog v operacijah v podporo miru se mora nadrejeno poveljstvo za vse pripadnike, ki bodo sodelovali na nalogi izvesti posebno usposabljanje. Vsi udeleženci operacije v podporo miru morajo biti seznanjeni s pravnimi normativi in postopki, ki jih bodo izvajali na nalogi.

Poveljnik VBSK mora oceniti situacijo in pripraviti svoje vojake, da se zavedajo nevarnosti in izvesti potrebne varnostne ukrepe. Poveljnik mora upoštevati grožnje, ki izhajajo iz okolja (bolezni, škodljivi vplivi), posebne nevarnosti (kemična kontaminacija, neeksplozivna eksplozivna sredstva, poškodovani mostovi in zgradbe) in kriminalno nasilje.

5.2. OMEJITVE

Pravila delovanja (ROE) so dokument, ki ga izda pristojna vojaška oblast in s katerimi je jasno odrejeno pod katerimi pogoji in omejitvami se lahko uporabi orožje, spusti v spopad ali spopad nadaljuje. Značilno za ROE v PSO je, da so na splošno bolj omejujoče, podrobne in občutljive za politične posledice uporabe sile, kot to velja za ROE v klasičnem spopadu ali vojno.

Severno-atlantski svet opredeli ROE, ki veljajo za zavezništvo. Ne glede na to, pa imajo posamezne države članice možnost, da ta pravila dopolnijo z svojimi nacionalnimi, ki pa ne smejo presegati okvirja veljavnih ROE za operacijo. V vsakem primeru pa morajo biti nacionalna pravila delovanja v skladu z nacionalnim in mednarodnim pravom. ROE so navodila poveljnikom v kakšnih okoliščinah in v kakšni obliki je uporaba sile dovoljena za doseg vojaškega cilja, ki podpira politiko koalicije.

ROE tako predstavljajo skupek določil, ki povedo poveljnikom kaj jim je dovoljeno in kaj prepovedano pri izvedbi zadanih nalog. Ta pravila so oblikovana zato, da omogočajo nadzor nad primerno uporabo sile. Z temi pravili se ne predpisujejo posebne naloge, niti ne odredajo, kakšno taktiko uporabiti. Na osnovi prejetih ukazov morajo podrejeni poveljniki zmeraj delovati v skladu z temi pravili, niso pa obvezni uporabiti vsa sredstva in načine, ki jih ta pravila omogočajo. ROE so opredeljena za vsako konkretno misijo posebej in so odvisna od njenih ciljev. V pravilih delovanja so najprej opredeljena splošna določila, ki se nanašajo na sestavo in uporabnost. V vseh primerih je na osnovi principov za uporabe sile določena proporcionalnost

uporabe in vojaška nujnost. Tem širokim, splošnim principom sledijo navodila za konkretno operacijo. Kjer je to primerno, se naredi razlika med pravili za kopenske, pomorske in zračne sile, ki sodelujejo v operaciji. Seznam, kaj vse lahko odobri, je predan poveljujočemu, ki lahko po svoji odločitvi uporabi, kar mu je omogočeno. ROE so lahko prilagojene naravi in namenu operacije ter razpoložljivim sredstvi. Ukaz za izvedbo operacije mora vsebovati tudi postopek, po katerem lahko poveljnik zahteva spremembo ROE, če se mu to zdi potrebno zaradi spremenjenih okoliščin na terenu. (Navršnik DRAGO:2005)

Potrebno je upoštevati tudi pogodbene sporazume.

Pripadniki VBSK, ki izvajajo podporno delovanje morajo biti seznanjeni z ostalimi skupinami, ki sodelujejo v operaciji, političnimi stališči in medijskim interesom dežele kjer se opravlja delovanje.

Nadrejeno poveljstvo mora poveljniku VBSK zagotoviti potrebne obveščevalne informacije. VBSK v podpornem delovanju uporablja svoja logistična sredstva, po potrebi pa se ji sredstva tudi pridodajo.

Logistična oskrba VBSK se mora načrtovati pravočasno glede na načrtovane naloge. Delovanje za zagotavljanje človekoljubne pomoči zahteva veliko logistične podpore. VBSK lahko zagotavlja Transporte, postavlja objekte za namestitve beguncev, deli človekoljubno pomoč, postavlja objekte za nujno medicinsko pomoč in naloge zavarovanja.

Podporno delovanje zahteva od poveljnika vojakov veliko stopnjo prilagodljivosti.

Pri izvajanju operacij v podporo miru je potrebno upoštevati sedem pravil:

1. Zavaruj lastne sile
2. Zagotovi najnujnejšo oskrbo največjemu številu ljudi
3. Koordiniraj delo ostalih organizacij
4. Če je možno prenesi pristojnost na civilne organizacije
5. Določi kriterije uspeha
6. Aktivno izvajaj aktivnosti informiranja in stikov z javnostmi
7. Zagotovi legalnost v izvajanju vseh aktivnosti

Osnovni namen podpore humanitarnim operacijam je blaženje negativnih vplivov konflikta na civilne prebivalce. Vsaka humanitarna asistenca mora biti dobro koordinirana, saj je lahko v nasprotnem povod za trditve o nepristranskosti. Vsak vojak mora popolnoma poznati pravice žensk in otrok, civilistov ter drugih nevojaških oseb v skladu s pravom o oboroženih spopadih. Nekateri člani humanitarnih organizacij imajo lahko tudi status oseb s posebnim statusom in so kot takšni deležni posebne zaščite.

5.3. VZPOSTAVITEV TABORIŠČA

Varovanje, oskrba in repatriacijo beguncev nam zagotavlja posebej izurjena VBSK ob podpori osebja UNHCR in predstavnikov nevladnih organizacij.

Mesto vzpostavitve taborišča, še posebej, če je časovno omejeno, izbiramo glede na:

- pričakovano število beguncev;
- bližina GOP, zdravstvene in zaledne oskrbe;
- stopnjo in vrsto nasprotnikovih aktivnosti;
- odnos lokalnega prebivalstva do beguncev;
- prisotnost oziroma bližina S-2;

- možnost koriščenja obstoječe infrastrukture in
- prisotnost oziroma bližina električne energije, goriva, vode, prostora za odpadno vodo, prostora za odlaganje smeti, WC, pralnice in protipožarne opreme;

Slika 14: Vojska lahko pomaga pri izgradnji taborišča

V kolikor gre za taborišče, ki bo delovalo na daljši čas je potrebno poleg zgoraj navedenega, zagotoviti še:

- prostor za skladiščenje;
- sprejem, skladiščenje in izdaja sredstev za oskrbo;
- najvišjo stopnjo varnosti;
- skrb za lažje obolele in poškodovane begunce;
- ločevanje beguncev, še posebej, problematične in težko prilagodljive begunce;
- lažja popravila MTS in opreme;
- prostore za umivanje, nastanitev in prehrano in
- prostore za poveljstvo in ostalo osebje taborišča.

Ne glede kako dolgo bo taborišče delovalo je zaradi morebitnih varnostnih problemov potrebno zagotoviti prostore za ločene skupine beguncev:

- po narodnosti
- po veroizpovedi
- po spolu: moški in ženske.

Priporočljivo je, da je lokacija begunskega taborišča v bližini drugih taborišč zaradi lažje oskrbe oziroma potrebne pomoči. Vendar morajo biti begunska taborišča med seboj obvezno ločena, po možnosti z naravnimi ovirami.

Če uporabljamo obstoječe objekte moramo zagotoviti:

- namestitev beguncev po skupinah;
- ustrezno velikost prostorov;
- zagotovljeno varovanje in nadzor v vseh prostorih,
- objekti morajo imeti okna, vrata, požarne stopnice, električne in telefonske priključke ter
- ovire, vrata in stražarska mesta.

Če taborišče gradimo moramo biti pozorni na:

- podnebje oziroma vremenske razmere;
- obstoječi gradbeni material oziroma MTS, ki nam ga zagotovi zaledna enota;
- pogoji v taborišču morajo biti enakovredni pogojem bivanja naših sil;
- uporaba šotorov je le začasna rešitev.

Taborišče mora imeti zagotovljeno krožno varovanje. Taborišče nam lahko postavljajo inženirske enote. Pri postavljanju varnostnih elementov sodeluje VBSK. Taborišče mora biti varovano z dvojno ograjo.

Glavni vhod (prijavnica) mora biti dovolj velika, da omogoča ločeni prehod oseb in vozil. Imeti mora tudi prostor za pregled oseb in vozil, ki vstopajo ali izstopajo. Minimalni pogoji varovanja vključujejo:

- dve žični ograji okoli objekta;
- žična ograja na vrhu zunanja ograje okoli objekta in
- vsaj 4 metre praznega prostora med notranjim in zunanjim varovanjem taborišča.

Spodaj lahko vidimo, kako lahko fizično zavarujemo taborišče: zapornica in vrata na vhodu, žica, vreče s peskom, ograja z žico,..., zraven tega pa lahko namestimo razne detektorje gibanja, alarmne sisteme, ...pač vse kar imamo in nam nudi določeno stopnjo varnosti.

Slike:15, 16, 17, 18, 19

Slika 20: Stražni stolp za opazovanje okolice in notranjosti taborišča

in luči, ki ne smejo osvetljevati stražarskih mest.

Zunanje varovanje taborišča prav tako zahteva postavitev stražarskih stolpov. Stolp mora:

- biti dovolj visok, da omogoča opazovanje taborišča in prostora med notranjo in zunanjo ograjo;
- zagotavljati zaščito stražarjev in odpiranje ognja v vse smeri in
- če je taborišče v bližini bojišča je potrebno pripraviti in urediti tudi zaklonišča na zemlji ali bunkerje.
- zagotavljati namestitev PM.

Električna energija mora biti zagotovljena iz vsaj dveh virov, ki morajo biti ustrezno zaščiteni. Osvetlitev taborišča naj bo s pomočjo premičnih ali statičnih reflektorjev

5.4. DELOVANJE TABORIŠČA

V kolikor ni zagotovljena jedilnica oziroma kuhinja, begunci dobijo suhe obroke. lahko pa se uporablja tudi premična kuhinja. Kvaliteta, kvantiteta in raznovrstnost obrokov je predpisana s strani zdravstvene službe. Če je le mogoče, naj imajo skupine (veroizpoved, nacionalnost) svoje obrede oziroma si kuhajo svojo hrano.

Za zdravstveno oskrbo skrbi zdravstveno osebje, ki ima na razpolago ambulanto in lekarno znotraj begunskega taborišča. To osebje vodi tudi osebne zdravstvene evidence beguncev.

Beguncem je potrebno zagotoviti tudi:

- pitno vodo, vodo za umivanje in pranje,
- nemoteno uporabo WC,
- ločene WC (M, Ž),
- sredstva za umivanje, britje, pranje in čiščenje prostorov.

V primeru smrti begunca je potrebno raziskati vzrok.

Administrativno osebje v taborišču (VBSK mu lahko nudi pomoč) je odgovorno za:

- vodenje osebnih evidenc,
- vodenje finančnega poslovanja,
- pripravo vseh dokumentov za begunce, ki zapuščajo taborišče,

Zagotavljanje varnosti taborišča

Glavni elementi varnosti taborišča so:

- zavarovanje taborišča,
- prisotnost stražarske službe,
- vzdrževanje visokega reda in discipline.

Pri načrtovanju je potrebno biti pozoren tako na notranjo kot tudi na zunanjo ogrožanje varnosti taborišča beguncev.

Potrebno je neprekinjeno obnavljanje varnostnih ocen in načrtov glede na obveščevalne podatke.

Osebe taborišča je v celoti odgovorno za stanje v taborišču.

Pri načrtovanju zagotavljanja varnosti je potrebno:

- identificirati agitatorje, vodje in njihove pristaše,
- onemogočiti kakršnokoli obliko organiziranja bojnikov znotraj taborišča
- nadzirati skladišča streliva, MTS, hrane in vode,
- biti pozoren na načrtovane demonstracije beguncev .

VBSK izvaja varovanje taborišča beguncev. Osnovna naloga je zagotoviti varnost taborišča.

Zunanja stražarska služba:

- sestavljajo jo stražarski stolpi in glavni vhod ali prijavnica,
- kontrola vstopa in izstopa oseb in vozil,
- prav tako mora preprečiti napad na taborišče,
- zagotovljen mora biti stalen stik z OC in drugimi stražarskimi mesti,
- v primeru slabše vidljivosti se okrepi s patroljami, opazovalnicami,...

Notranja stražarska služba:

- osnovne naloge so: zagotavljanje reda in discipline, ločenost beguncev po skupinah ter preprečevanje dostopa do objektov v katere nimajo dovoljenja,
- stražarska mesta so lahko na vhodu v objekte, na stopniščih, na prehodih med objekti, na območjih posebnega pomena(skladišča, centri zvez, električne energije,...), na strehi objekta, kjerkoli je potrebno odvisno od ocene situacije vendar pa mora biti stražar vedno zaščiten,
- zagotovljen mora biti stalen stik z OC in drugimi stražarskimi mesti.

Za zagotavljanje varnosti taborišča je potrebno zagotoviti najmanj:

- po enega stražarja na vsakem stolpu in vhodu,
- patroljo znotraj taborišča,
- sile za posredovanje oziroma za okrepitev stražarskih mest,
- poveljnika zavarovanja,
- enega podčastnika.

Naloge poveljnika zavarovanja so, zagotoviti:

- varnost objektov, opreme,...
- pripravljenost in usposobljenost stražarjev
- poznavanje pravil, navodil in ukazov za delovanje stražarske službe in taborišča,
- preverjanje zveze med elementi zavarovanja,

- poznavanje signalov v različnih primerih, ki so določeni z SOP (npr: rdeča raketa je napad na taborišče),
- poznavanje stopenj nevarnosti, ki veljajo v taborišču in so določene z SOP.

Kakršno koli kršitev reda in discipline je potrebno takoj preprečiti in vzpostaviti prvotno stane. Kršitelje je potrebno takoj ločiti oziroma odstraniti.

Kršitve reda in discipline so lahko:

- sabotaže, zastraševanje beguncev,
- nasilno obnašanje;
- jemanje talcev in izsiljevanje
- protestiranje zoper “ navidezno“ nasilno obnašanje osebja taborišča, zoper kvaliteto in količino hrane, zoper nastanitvene pogoje,
- kraja orožja in ostalih prepovedanih MTS.

Demonstracije in protesti lahko vodijo v množične neredne, ki so lahko povzročeni tudi s skupinskim petjem, zbiranjem po verski in nacionalni pripadnosti, požari,...

Posledice množičnih neredov pa so lahko:

- zastraševanje oseb in skupin, ki sodelujejo z osebjem taborišča,
- prekinjene določene aktivnosti drugih enot z angažiranjem enot zoper nerede,
- opozorilo mednarodno javnost na nevzdržne razmere.

(narejeno na osnovi FM 19-4).

5.5. SPREMSTVO BEGUNCEV IN ZAVAROVANJE KONVOJEV HUMANITARNE POMOČI

Glede na to, da se VBSK lahko znajde v situaciji, ko je potrebno begunce zaradi nevarnosti evakuirati iz določenega begunskega taborišča se mi zdi pomembno, da opredelim nekatere postopke pri tem.

Osnovna naloga VBSK v času spremstva je zagotoviti varnost beguncev v času premika.

Pri načrtovanju varnostnih ukrepov je potrebno:

- poznati število beguncev, ki se jih bo spremljalo, da se lahko določi število pripadnikov VBSK za njihovo varovanje;
- poznati moralo in psihofizično stanje beguncev,
- določiti vrsto in način transporta,
- oceniti zemljišče oziroma pot po kateri se izvaja transport (število pripadnikov za varovanje skozi gozd je večje kot za transport po odprtem zemljišču),
- oceniti stopnjo in vrsto nasprotnikovih aktivnosti vzdolž poti transporta,
- oceniti prisotnost simpatizerjev oziroma ljudi, ki so sovražno nastrojeni do naših sil,
- poznati lokacije ostalih enot vzdolž poti v primeru kakršnekoli pomoči v času transporta,
- določiti število in lokacijo počitkov odvisno od vrste transporta, razdalje in vrste zemljišča.

VBSK ponavadi nima posebej prirejenih vozil za transport beguncev. Za transport se uporabljajo vsa vozila, ki so na razpolago, če ne gre drugače se lahko premik izvede tudi peš, seveda z ustreznim varovanjem.

Splošna navodila za transport beguncev:

- ločiti begunce po skupinah,
- pregledati begunce in njihovo imetje preden jih vkrcamo v vozila,
- v kolikor begunci potrebujejo predpisana zdravila obvezno upoštevati navodila zdravstvenega osebja,
- vsi premiki se izvajajo v koloni (vozniki morajo poznati pot, časovni načrt transporta, postopke v primeru zasede oziroma napada iz zraka),
- ves čas je potrebno nadzirati vkrcanje v vozila,
- pri postankih je potrebno določiti število pripadnikov VBSK, ki bodo izvajali varovanje v tem času.

Slika 21: Evakuacija beguncev

Preden se zapusti begunsko taborišče je potrebno:

- načrtovati izvidovanje poti po kateri se bo izvedel transport;
- načrtovati postanke samo podnevi in izven mest;
- če je možno načrtovati transport po skupinah;
- pred premikom se posvetovati z S-2 v kolikor imajo določene zahteve glede beguncev,
- zagotoviti hrano in vodo.

VBSK, ki zagotavlja spremstvo beguncev mora:

- zagotoviti varovanje in zaščito beguncev,
- zagotoviti, da begunci spoštujejo navodila in ukaze,
- zagotoviti, da se vsi begunci in njihovo imetje prešteje in evidentira,
- biti pripravljen na posredovanje v primeru napada iz zasede oziroma iz zraka (vedeti se mora kdo sprejme boj in kdo ostane na varovanju).

Predn se izvede premik ali transport beguncev jih je potrebno v njim razumljivem jeziku, tudi s pomočjo prevajalca, seznaniti z:

- disciplino v času premika,
- ukrepi, ki bodo izvedeni v primeru nevarnosti.

VBSK se lahko uporabi tudi za oboroženo spremstvo konvojev humanitarne pomoči, vendar pa moramo pri tem upoštevati določene pravne norme, ki so opredeljene v resolucijah. Uporaba oborožene zaščite je namreč v nasprotju s temeljnimi načeli gibanja Rdečega križa; humanost, neodvisnost, nepristranskost in nevtralnost. Ob tem pa resolucija definira tudi posebne primere, v katerih je pod točno določenimi pogoji uporaba oborožene zaščite dovoljena.

Slika 22: Spremnstvo konvojev

Izpolnjeni morajo biti naslednji pogoji:

- posebni nujni primeri, ki jih je treba hitro rešiti, ne drugače kot z uporabo oboroženega spremstva;
- uporaba oboroženega spremstva nima negativnih učinkov na varnost tistih, katerim je pomoč namenjena;
- nobena druga agencija ali zunanje telo ni sposobno zadostiti potrebam;
- oboroženo spremstvo je primarno namenjeno odvrčanju in ne uporabi ognjene moči;
- avtoriteta, ki nadzira ozemlje, mora dati soglasje za oboroženo spremstvo;

biti namenjena zaščiti pred banditi in kriminalci, ne sme pa priti do neposrednega soočenja s katero od strani, ki so vključene v konflikt.

- uporaba oboroženega spremstva mora

Oboroženo spremstvo lahko priskrbijo zasebne varnostne družbe, policija ali vojaško osebje. Resolucija daje posebna navodila za primer, če v mirovnih operacijah oboroženo spremstvo priskrbijo Združeni narodi. Ta navodila so potrebna zato, ker v veliko primerih sile Združenih narodov niso opredeljene kot nevtralne sile v konfliktu. Strani, vpletene v konflikt, lahko lokalno prebivalstvo celo smatra kot sovražne in zato sodelovanje Rdečega križa z Združenimi narodi lahko celo ogrozi načela Mednarodnega odbora Rdečega križa. V primerih, kjer je možno ali predvideno, da bodo sile ZN postale stran v konfliktu ali pa jih bodo smatrali kot take, se Rdeči križ izogiba uporabi njihovih sil za oboroženo spremstvo. (narejeno na osnovi FM 19-4).

5.6. DELO ČLANOV VBSK PRI VAROVANJU IN OSKRBI TABORIŠČA BEGUNCEV

Delo posameznih članov VBSK pri varovanju in oskrbi begunskega taborišča mora biti točno opredeljeno, pred nalogo morajo skozi določene faze usposabljanja, poznati morajo predpise in naloge. Le tako lahko svojo nalogo dobro opravijo. VBSK seveda sama ni zmožna varovanja in oskrbe taborišča v katerem je več tisoč ljudi, zato je zelo pomembno, da ta dobro uskladi in sodeluje z ostalimi pristojnimi za reševanje begunskih problemov. VBSK, katere osnova je motoriziran vod, pridoda pa ima sanitetni oddelek z zdravnikom, inženjski oddelek in oddelek za oskrbo in oddelek vojaške policije lahko zelo pripomore pri vzpostavitvi in delovanju begunskega taborišča. Seveda pa je zelo dobro, da imamo s sabo tudi prevajalca. Poveljnik VBSK mora pred izvedbo naloge uskladiti delo VBSK z ostalimi civilnimi organizacijami, tekom delovanja taborišča pa mora biti vseskozi v stiku z vodji civilnih organizacij. V nadaljevanju bom opredelil za kaj naj bi skrbeli posamezni deli VBSK. Motoriziran vod lahko uporabimo za :

- varovanje med izdelavo bivališč in ostale infrastrukture,
- pomoč pri postavljanju bivališč v kolikor to dopuščajo varnostne razmere,

- pomoč pri izdelavi opazovalnih stolpov,
- pomoč pri postavitvi varnostne ograje,
- patroljiranje v taborišču in v okolici,
- dostavi humanitarne pomoči,
- spremstva beguncev v primeru evakuacije taborišča,
- spremstev konvojev humanitarne pomoči,
- varovanje taborišča,....

Za varovanje taborišča glede na načelno shemo na strani 22. (begunsko taborišče z okoli 700 begunci) je potrebno zagotoviti tri izmene vojakov (4 vojake za varovanje na stražarskih stolpih, 2 vojaka za varovanje obeh vhodov, 3 vojake za patroljo v in v okolici taborišča, kar pomeni 27 vojakov motoriziranega voda za neposredno varovanje). Ostale vojake lahko uporabimo kot pomoč le tem (npr. dve vojakinji za pregled na obeh vhodih), ter za izvajanje patroljiranja v širši okolici, pomoč v primeru izrednih razmer in za spremstvo konvojev ter razdeljevanje humanitarne pomoči. Poveljnik motoriziranega voda in VPČ se nahajata v operativnem centru, kjer nadzirata delo in usmerjata poveljnike oddelkov pri delu. Pred pričetkom varovanja morata v skladu z dogovorom (predstavniki UNHCR in NGO) narediti elaborat varovanja s katerim morajo biti seznanjeni vsi že v sprejemnem centru.

naloga	število vojakov MOTV	število izmen	skupaj
varovanje v stražarskem stolpu	4	3	12
varovanje vhodov	2	3	6
patrulja	3	3	9
v pripravljenosti	3		skupaj 27 + 3

Tabela 1: Tabela prikazuje število vojakov MOTV, število izmen in naloge, ki jih imajo pri varovanju begunskega taborišča. Skupaj je 30 vojakov, medtem, ko se poveljniki oddelkov ukvarjajo z nadzorom varovanja in organizacijo, poveljnik MOTV je v operativnem centru, kjer ga zamenjujejo poveljniki oddelkov. Poveljnik voda in VPČ imata seveda še druge naloge (sodelovanje s predstavniki UNHCR, NGO,....).

Inžinerijski oddelek:

- razminiranje,
- izdelava bivališč, ograje okoli taborišča, zemeljska dela, opazovalni stolpi,....
- obnavljanje infrastrukture,...

Oddelek vojaške policije:

- skrbi za red in varnost znotraj taborišča,
- izvaja pregled oseb, ki vstopajo v taborišče (za ženske je to ženska pripadnica),
- izvaja pregled vozil,
- sankcionira kršitelje,...

Oddelek za oskrbo:

- pomaga pri razdeljevanju hrane,
- v kolikor ima sredstva lahko dovaža hrano in vodo, kuha,...

Naloge članov VBSK se razlikujejo glede na prostor, čas in število beguncev, ki je prisotna v begunskem taborišču. V kolikor bi se pojavila potreba po angažiranju še ostalih skupin, ki bi jih VBSK pri svojem delu potrebovala, bi poveljnik VBSK to moral oceniti in pravočasno javiti v nadrejeno poveljstvo. VBSK mora ob sodelovanju z ostalim osebjem v taborišču poskrbeti za varnost in kolikor toliko dostojno življenje do konca krize.

6. ZAKLJUČEK

V sedanjih operacijah v podporo miru se pojavlja vedno večje število različnih akterjev, ki v krizno okolje vstopajo z različnimi cilji, sredstvi, navadami, organizacijsko strukturo in pogoji, kar daje operacijam v podporo miru vse večjo zahtevnost in kompleksnost. V okolju operacije tako srečamo naslednje akterje: lokalno prebivalstvo, vojaške sile, mednarodne, vladne in nevladne organizacije, mednarodno civilno oblast in civilno policijo. Ker je uspeh operacije odvisen tako od vojaških kot od civilnih akterjev, je potrebno razviti mehanizme, ki bodo vzpostavili nek kooperativen odnos med temi akterji, ta odnos pa se vzpostavlja skozi civilno-vojaško sodelovanje. Zelo pomembno pri tem je, da se tako vojska kot civilne organizacije zavedajo, da je uspeh operacije odvisen od obeh strani, tako vojske kot civilistov.

Med vojsko in civilnimi akterji obstajajo določeni problemi, ki imajo lahko odločilen vpliv na uspeh operacije. Problemi izhajajo iz različnih nalog vojaških in civilnih akterjev in tem primerno različne organizacijske strukture in lastno videnje rešitve problemov. Medtem ko so vojaške sile zadolžene predvsem za zagotavljanje varnosti, pa si civilni akterji želijo svobode delovanja, kar je večkrat v konfliktu s prizadevanji vojske. Različnost nalog je prav tako vzrok številnim nerazumevanjem in problemom, posebej ko povezave in medsebojno sporazumevanje vojske in civilnih akterjev ni ustrezno vzpostavljeno. Ko je odgovornost za uspeh operacije deljena, na eni strani je vojska odgovorna za varnost in preprečevanje konfliktov, na drugi strani pa civilni akterji odgovorni za humanitarno in razvojno delovanje, je nujno potrebno razviti mehanizme, ki bodo presegli navedene konfliktne situacije in probleme. Zato so se vojske temu primerno organizirale, tako da so vzpostavile poseben odnos do civilnih zadev in okolja skozi civilno vojaško sodelovanje. Vojaške sile se zavedajo, da je medsebojno sodelovanje z civilnim okoljem, v katerem delujejo, ključno za uspeh operacije.

Civilno vojaško sodelovanje je namenjeno podpori poveljniku sil, za izpolnitev njegovih nalog, poleg tega pa tudi podpori civilnemu okolju. Civilne organizacije nekako drugače vidijo civilno vojaško sodelovanje, zato so prizadevanja za izboljšanje civilno vojaških odnosov obojestransko naloga, tako civilistov kot vojske.

S podobnimi težavami, kot sem jih opisal v zaključni nalogi, se lahko sreča tudi VBSK. VBSK se lahko znajde na območju, kjer mora nuditi zaščito beguncev, za kar je po mojem mnenju ob ustrezni usposobljenosti, opremljenosti in ustreznem številu strokovnjakov iz različnih enot tudi primerna. Sodeluje lahko pri postavitvi tabora za begunce, varovanju begunskega taborišča, postavitvi opazovalnic in kontrolnih točk, oskrbi beguncev in pri spremljanju konvojev pri transportu in oskrbi beguncev. Za ustrezno izvedbo opisanih nalog

bi v VBSK (osnova motorizirani vod) po mojem mnenju morali pridodati še enoto vojaške policije (oddelek), zdravnika in bolničarja, inženirijski oddelek, oddelek za oskrbo in prevajalca. Postavljeno hipotezo lahko potrdim.

LITERATURA

Samostojne publikacije

1. JELUŠIČ, Ljubica. Mirovne operacije in vloga Slovenije, FDV, Ljubljana, 2005.

Strokovna literatura

Navršnik DRAGO: Sodelovanje Slovenske vojske v operacijah kriznega odzivanja, PDRIU, 2005

FM 19-4

Internetni viri

<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf>

http://sl.wikipedia.org/wiki/Begunsko_tabori%C5%A1%C4%8De

http://en.wikipedia.org/wiki/Refugee_camp

http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_57.pdf

<http://www.unhcr.org/publ/PUBL/3d5122884.pdf>

http://web.mit.edu/cis/www/migration/pubs/rrwp/4_safety.html

<http://www.helid.desastres.net/?e=d-000who--000--1-0--010---4-----0--0-10l--11fr-5000---50-about-0---01131-001-110utfZz-8-0-0&a=d&cl=CL1.2&d=Jh0216e>

<http://www.cbc.ca/news/background/refugeecamp/>

www.humanitarianinfo.org/darfur/uploads/military/SCHR (Paper on Role of Military in Aid Delivery.doc)

<http://www.nato.int/ims/docu/AJP-9.pdf>

<http://msf.org.au/refugeecamp/html/learnmore/shelter/index.htm>

www.trainingforpeace.org/pubs/accord/civmil2005.pdf

Notes for a contribution to the 'Seminar to Examine the Role of the Military in Refugee Camp Security', Enysham Hall, Oxford, 10 –12 July.

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani, Damijan Špelič, rojen 20.9.1976 v Mariboru, kandidat 19. generacije Šole za častnike, izjavljam, da sem nalogo izdelal sam, s pomočjo mentorja ppk. Andreja Cestnika.

Slovenska Bistrica, avgust 2008